حکومەتا هەرێما کوردستانێ – عیراق
وەزارەتا پەروەردێ
رێڤەبەریا گشتی یا پرۆگرام و چاپەمەنییا

خواندن و رێزمانا کوردی

بـــۆ
پۆلا شەشێ بنەڕەت

بەرهەڤکرنا لیژنەکێ ل وەزارەتا پەروەردێ

بژارکردنی
سادق ئەحمەد عوسمان روستایی
مەجید محەمەد سەعید باجلۆری
ئەسعەد حامد محەمەد
سەلیم عەلی عومەر وەرمێلی

پێداچوون
لیژنەیەك ژ رێڤەبەریا گشتییا پەروەردا پارێزگەها دهۆکێ

چاپا هەشتێ ٢٧١٥ کوردی ٢٠١٥ زایینی ١٤٣٦ مشەختی

سەرپەرشتێ زانستی یێ چاپێ: سادق ئەحمەد عوسمان – سليم علي عمر وەرمێلی
سەرپەرشتێ هونەری یێ چاپێ: عثمان پيرداود كواز - سعد محمد شريف صالح
ديزاين و بەرگ و ئامادەكرنا وێنەيان: عادل زرار أمين
جێبەجێكرنا بژارەكرنا هونەری: عدنان أحمد خالد

بەشێ خواندنێ

وەرزێ ئێکێ

خۆشتڤی

خۆشتڤیاتی دلەکێ فرەهـــەیە، پڕە ژ حەزو هیڤیو خۆشیێن ژیانێو، ژکویراتییا دەروونێ مرۆڤی پەیدا دبیتو مەزن دبیت و، ژدیتنا چاڤان دیار دبیت.مرۆڤ د رێیا خۆشتڤیاتییێدا هیڤییا ژیانێ ل بەر چاڤان فرەهدبیت و ستێرا خۆشییێ گەش دبیت و دل ب هێزدبیتوباوەری موکم دبیت خۆشتڤییە خودانی دکەتە مرۆڤەکێ شارەزاو پاقژو خزمەتکار،
هەمی دەمان ژ دوو دلییێو بێ ئومێدییێ دوور دئێخیت، هەر دەمەکێ خۆشتڤی دناڤ مللەتیدا بەلاڤە ببیت، هەمی ب کەیفو خۆشی دێ ژینو دێ بنە ژێدەرێن هێزو شیانان، وەکی شانەکا مێشێن هنگڤینی مللەت پڕی خۆشیو ژیانو هاریکاریو ئێکو دووگرتنو رێکا پێشکەڤتنێ دێ رووهن تر بیت، ئەگەر خۆشتڤییا ئاخێ نەبیت، چەوا مرۆڤ دێ گیانێ خۆ ژ بۆ پاراستنا وێ کەتە قوربان .

راهێنان (١)

ڤان ڤالاهیێن ل خوارێ ب پەیڤەکا گونجای پڕ بکە:

١. خۆشتڤیاتی دلەکێ ....

٢. .... هیڤییا ژیانێ لبەر چاڤان رووهن تر دکەت.

٣. هەر دەمەکێ خۆشتڤی بەلاڤەبوو دێ ب ....

٤. ئەگەر خۆشتڤییا ئاخێ نەبیت دێ چەوا ....

راهێنان (٢)

دانوستاندن

١. مرۆڤ کەنگی دێ گیانێ خۆ کەتە قوربان بۆ ئاخا خۆ؟

٢. خۆشتڤییا دایبابان بۆ زارۆکان جۆرەکێ خۆشتڤییێیە، دێ کاری چەند جۆرەکێن دیێن خۆشتڤیاتییێ بەحس بکەی؟

٣. خۆشتڤی ئەگەر دناڤ مللەتەکیدا بەلاڤە بیت دێ چەوا ژیت؟

راهێنان (٣)

خویندکارێ خۆشتڤی ڤێ رێزال خوارێ سێ جاران بنڤیسە:

(باشییێ بکە ، هەمی باشی جوانە)

راهێنان (٤)

قوتابییێ خۆشتڤی چەند رێزەکان لسەر خۆشتڤییا دایبابان بنڤیسە.

راهێنان (٥)

هەڤدژێ ڤان پەیڤێن خوارێ بنڤیسە:

(کویراتی، شرینی، خۆشتڤی، باشی)

واتا پەیڤان

پەیڤ		واتا
فرەهـ	:	فراوان
ژێدەر	:	سەرچاوە
دێ کاری	:	دێ شێی

ناسناما نەتەوەیی

هەر دەمێ پرسیارێ ژتە بکەن تۆ کی؟

دکاری ناسناما خۆ نیشا بدەی یان بەحسێ خۆ بۆ بکەی.

ئەگەر دەربارێ نەتەوەیی پرسیار هاتەکرن، نەتەوە چییە؟

دبەرسڤێدا: ل جهێ ناسنامێ، شارەزاو نڤیسەرو نیگارکێش سازڤانو سیاسەتمەدارو هونەرمەندان دێ نیشا دەی. مرۆڤ دڤێت، ل دەسپێکا گەنجاتیا خۆ وەسا تێ بگەهیت، بۆ وێ هاتییە دۆنیایێ ببیتە نوینەرێ گەلێ خۆو بۆ ئەنجامدانا ڤان ئەرکو رۆلان پەروەردە ببیتو تێ بگەهیت.

راهێنان (١)

قوتابییێ خۆشتڤی ژ مامۆستایێ خۆ بپرسە ناسناما نەتەوەیی چییە؟

راهێنان (٢)

قوتابییێ خۆشتڤی چەند رێزەکان لسەر ڤێ رێزا ل خوارێ بنڤیسە:
وەك (دارشتن)

ئەرکێ مرۆڤی بەرامبەر ئاخو نەتەوەیا مرۆڤی چییە؟

نــــــــــــەورۆز

نەورۆزە گەلێ ئاری

رۆژا ئازادیێ هــــــــەلات

بیستو ئێکێ ئادارێ

جەژنو سەرسال بوون خەلات

** **

باپیرێ مەزنێ ئاری

ئەوی کاوەیێ ئاسنگەر

رۆژا گەشا ئازادیێ

ژتاریا شەڤێ ئینـــادەر

** **

ئاگر هەلکرن سەرێت چیا

لسەربانو سەرێت ری یا

گوندو باژارو کولانا

گەل کەتن شاهیو دیلانا

هۆزانڤان: شەعبان سلیمان ل سالا ١٩٦٥ ل سەر سنکێ قەزا ئامێدیێ هاتیە دونیایێو، دەرچوویێ ئامادەیا خواندنێن ئیسلامییە ل دهوکێ، نوکەژی ئاکنجیێ باژێرێ دهوکێیە.

راهێنان (١)

ڤان ڤالاهییێن ل خوارێ پڕ بکە:

١. .... گەلێ ئاری.

رۆژا ئازادییێ هەلات.

٢. بیست‌و ئێکێ ....

٣. جەژن و سەر سال بوون ....

٤. .... ئاری.

٥. رۆژا .... ئازادییێ.

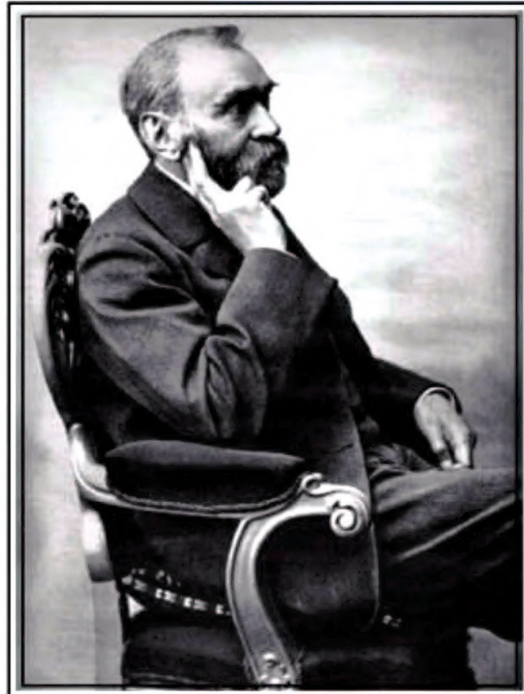
٦. ژ تاریا شەڤێ ....

٧. .... هەلکرن سەرێت چیا.

٨. ل .... و سەرێت ری یا.

٩. .... کەتن شاهی‌و دیلانا.

خەڵاتێن نۆبل

ئەلفریدو نۆبل زانایەکێ سویدیە ل ساڵا (١٨٣٢)ی زایینی ل وەلاتێ سویدێ ژ خێزانەکا هەژارو کێم درامەت ژ دایکبوویە، ل خواندنگەهێ نە خواندییە بەلێ لسەر دەستێ مامۆستایێ تایبەت ل مالا خۆ فێری خواندنێ بوویە. دەمێ گەهشتیە ژیێ گەنجاتیێ چوویە وەلاتێ ئێککرتیێ ئەمریکاو ساڵەکێ ل وێرێ مایە، دەمێ زڤرییەڤە ئەوروپا، دگەل بابێ خۆ پێکڤە دەست ب تاقیکرنێ کر لسەر تەقەمەنییان.

دەزگەهەکێ بچووک بۆ بەرهەم هێنانا مادێ (نیترۆگلیسرین) چێکر، ئەڤ ماددە زوو بلەز دپەقیت، ژبەرڤێ نۆبل هندەک ماددێ تایبەت بۆ بکارئینانا دینامێتی چێکر.

چەندین کارگەهێن بەرهەم هێنانا دینـــامێتی ل ئـــەوروپا دامەزرانــدن‌و بڤێ رێکێ مالەکێ زۆر ب دەستڤەئینا.

نۆبل ژبلی زمانێ سویدی چەند زمانێن دی ژی دزانی. پێ نەخـــۆش بوو دەمێ دینامێت چێکری، ژبـــەرڤێ پـــشتگیری ل رێکخـــراوێن ئاشـــتیێ کرییە، پێخەمەت ئاشتیێ ل ئەوروپا کاردکر. ل ســالا (١٨٩٦)ێ زایینـــی چوویە بەر دلوڤانییا خۆدێ. مالـــەکێ زۆر ل پـــشت خـــۆ هێلایـــە. لســـەر وەســیەتا وی ژمفــایێ وی مـــالی پێـــنج خـــەلات بهێنـــە دابینکـــرن بـــۆ وان شـــارەزایێن دبـــوارێ نـــۆژداری‌و کیمیـــاو سروشـــت‌و ئـــەدەبی‌و جیهـــانی‌و دۆستایەتی دناڤبەرا وەلاتانداو خزمەتا مرۆڤایەتی کرییە.

نۆکەژی هـــەر ســـال ل بـــاژێرێ (ستۆکهۆلـــم) ل رۆژا ڤـــی زانـــای مـــال ئاڤایی کری‌و لدویڤ وەسیەتاوی کۆمەکا زانایێن سویدی خـــەلاتێن بـــارێ زانستی‌و ئەدەبی لسەر چەند زانایێن ژ هەژی‌بەلاڤ دکەن. بتنـــێ خـــەلاتێ

ئاشتییێ نەبیت کو دێ لدووف راسپاردێن پێنج کەسان ژ پەرلەمانێ (نەرویج) هێتە هەلبژارتن، چونکە لسەر دەمێ نۆبل سویدو نەرویج ئێك وەلات بوون.

خەلاتێ ویژی پێکهاتییە ژ مەدالیەکا زێڕیو باوەڕنامەکێو دوازدە هزار جونەیهێن ئەسترلینی.

ئێکەم خەلاتێ نۆبل بۆ ئاشتییێ ل سالا (١٩٠١)ی زایینی دایە (جان هنری دونان) دامەزرێنەرێ دەستەیا خاچا سوور. چەند خۆشە و جهێ سەربلندییێیە بۆمە کوردان ، ئەگەر رۆژەکێ مەگوهـ ل زانایەکێ کورد ببیت، د بوارێ زانستێدا خەلاتێ نۆبل وەرگریت.

راهێنان (١)

بەرسڤا راست هەلبژێرە:

١. ماددێ نیتروگلیسرین .... دپەقیت.

زۆر درەنگ، زوو بلەز، ب ئاگری

٢. نۆبل ژ مالەکا .... ژ دایک بوویە.

دەولەمەند، دەرەبەگ، کێم درامەت

٣. نۆبل سالۆکێ ل .... مایە.

ئەوروپا، وەلاتێ ئێککگرتیێ ئەمریکا، کەنەدا

٤. ژبەر چێکرنا دینامێتی نۆبل پشتەڤانیێ ل................ دکەت.

رێکخراوێن ئاشتیێ، رێکخراوا خاچا سوور، رێکخراوا نەتەوێن ئێککگرتی.

٥. خەلاتێ ئاشتیێ لدویف راسپاردێن پێنج کەسان ژپەرلەمانێ .... ددەنێ.

دانیمارك، سوید، نەرویج

مەلا مستەفا بارزانی

سەرۆک و رێبەرێ بزاڤا رزگاری خوازا کورد مـەلا مـستەفا بـارزانی کورێ شێخ محەمەد کورێ شێخ عەبدولسەلام بارزانییە، ل رۆژا چواردەی مەها ئادارا سالا ۱۹۰۳ زایینی ل گوندێ بارزان هاتییە دونیایێ. بەری ژ دایـك بیت شێخ محەمەدێ بابێ وی چوویە بەر دلوڤانیا خودێ دایکا وی بێ بـاب خودان کرییە. دەمێ ژیێ وی بوویە سێ سالێ، شـێخ عەبدولـسەلام برایـێ مەزن ناسیارە ب شێخ عەبدولسەلامێ دووێ ب سـەرهەلدانێ رابـوو دژی دەولەتا عوسمانیانو سـوپایێ وێ دەولەتێ ژی هێـرش برنـە سـەر بـارزانو هەمی گرتن، مەلا مستەفا دگەل دایکا خۆ بەر ڤێ هێرشێ کەڤتنو نەهـ هەیڤان مانە دگرتیخانێدا، ل سالا ۱۹۳۱و ۱۹۳۲ی زایینی مەلا مـستەفا

هاریکاریێ شێخ ئەحمەدێ برایێ خۆ بوو ل سەرهلدانا دژی حکومەتا عیراقێ، دیسان ل سالاێ ۱۹٤۳و ۱۹٤٥ی زایینی بارزانی شۆڕەشا دووێ هەلکر، لیژنەکا سیاسی بۆ رزگارکرنا کوردستانێ ب ناڤێ (لیژنا ئازادی) ب سەرۆکاتییا خۆ دامەزراند، دڤێ شۆڕەشێدا چەند شەڕو ئاگربەست دگەل حکومەتا عیراقێ هاتنە کرن، ل سالاێ ۱۹٤٥ی زایینی بارزانیو هەڤالێن خۆ چوونە کوردستانا ئیرانێ مل ب ملێ خەباتکەرێن رزگاری خوازێن کوردستانا رۆژهەلات کەڤتنە قادا خەباتێ و پشکداری ددامەزراندنا کۆمارا دیموکراتییا مهابادێدا کرن، بازرانی بوویە سەرۆکێ سوپایێ پاریزگارییا ڤێ کۆمارێ. پلەیا جەنەرالی وەرگرتبوو. دەمێ کۆمارا مهاباد ژناڤچووی بارزانییێ نەمر ل سالاێ ۱۹٤۷ی زایینی چوو ئێکەتییا سوڤیەتی یا جاران و یازدە سالاًن ل ڤی وەلاتی دگەل هەڤالێن خۆ، بوونە پەنابەرێن سیاسی تاکو شۆڕەشا ١٤ی تەمووزا سالاێ ۱۹٥۸ی زایینی ل عیراقێ.

ل وی دەمی ژی سەرۆکێ بزاڤا رزگاری خوازا کوردستانێ بوو.

بەلێ چ جاران ب دلێ وی نەبوو بێژنێ سەرۆك، دڤیا ناڤێ وی بێژن. مەلا مستەفا، ڤی سەرکردێ نەتەوەیا کورد زانی حکومەتێن عیراقێ مافێ نەتەوەیا کورد نادەنێ. لەورا ل ١١ی ئەیلولا سالاێ ١٩٦١ی زایینی شۆڕەشا مەزنا ئەیلولێ دەسپێکر.

تاکو ١١ی ئادارا ١٩٧٠ حکومەتا عیراقیٚ نەچار بوو ریٚککەڤتنا ١١ی ئاداریٚ دگەل بارزانییٚ نەمر مۆربکەت. ئوتونومی دا کوردستانا عیراقیٚ. پشتی هینگیٚ حکومەتا عیراقیٚ کەڤتە داڤ ڤەدانیٚ لەورا ل ٦ی ئادارا ١٩٧٥ی زایینی ل جەزائیر ریٚکەڤتنامەکا خەیانەتکار مۆر کر، ئەڤی کاریٚ نە مرۆڤایەتی، زیانەکا مەزن گەهاندە شۆرەشا ئەیلولیٚ.

ل ئیٚکیٚ مەها ئاداریٚ سالا ١٩٧٩ بارزانی چوویە بەر دلوٚڤانیا خوٚدیٚ.

راهێنان (١)

بەرسڤا ڤان پرسیاران بدە:

١. کەنگی بارزانی ژ دایك بوویە؟

٢. شۆرەشا ئەیلوولێ ل چ رۆژو هەیڤو سال دەسپێکر؟

٣. بارزانی کورێ کێ بوو؟

٤. بۆچی بارزانی شۆرەشا ئەیلوولێ بەرپاکر؟

٥. کی سەرۆکێ کۆمارا دیموکراتییا مهابادێ بوو؟

٦. ل چ رۆژو هەیڤو سال کۆمارا مهاباد هاتە دامەزراندن.

راهێنان (٢)

ڤان ڤالاهیێن ل خوارێ ب پەیڤەکا گونجای پڕ بکە:

١. لیژنا ئازادی ب سەرۆکاتییا .... هاتە دامەزراندن.

٢. بارزانییێ نەمر پشتی شۆرەشا ١٤ی تەمووز ١٩٥٨ی زایینی زڤڕییە ....

٣. رێککەڤتنا خەیانەتکارا جەزائیر ل .... مۆر کرن.

٤. بارزانییێ نەمر کورێ .... کورێ ....

٥. ل سالا .... بارزانیو هەڤالێن خۆ چوونە کوردستانا ئیرانێ.

پەرتووکەک بەحسێ خۆ دکەت

پەرتووکێ گۆت: حەفت هزار سالان بەری نۆکە ل ڤێرە ل ئاخا دیجلەو فورات ژ دایکبوویمە. ل دەسپێکێ خشتێن پانێن وەکی بەری بوون. پەرتووکخانێن وی سەردەمی ئەز هەلگرتبووم. دەستو چاڤێن دلسۆز ئاگەهداریا من دکرو ئەز دپاراستم. سال لدووڤ سالێ خزمەتا من دکر تا کو ئەز جوان بوویم ب رەنگێ کاغەزێ تۆمار کریم.

داب ساناهی بشێن من هەلگرنو بپارێزنو، ب نڤیسینەکا جوانو ب وێنەیێن رەنگاو رەنگو رەشو سپی خەملاندم، ددروستکرنا مندا کاغەزەکا سپیو نازک و چاپخانێن نوی بۆمن هەلبژارتن. ئەز ئەڤرۆکە ئێکم ژ تەمامکەرێن ژیانێ، ب هیچ رەنگەکی نابیت دەستان ژمن بەردەن.

بەرپەرێن من پڕن ژسەرهاتیو چیرۆکانو پەندێن پێشینانو ئاخڤتنێن خۆشو سەردەمو پەیامێن زانستیو سامانێ نەتەوایەتیو کەلەپوورێ بابو باپیران بخوڤە گرتییە، چ جاران ئەز نهێنیەکا کەسێ بەلاڤ ناکەم ئەگەر خۆدانێ وێ حەز نەکەت بەلاڤە ببیت. ئەز هەڤالەکا ب مفامە بۆ رۆژێن وە، ئەز دشێم دەمێ چوویو نۆکەو داهاتی بێخمەبەر دەستێ وە. مرۆڤایەتی ب رێکا من دگەهیتە قۆناغەکا بلند. دوژمنێ سەرەکی یێ پاشکەڤتنا هەر مللەتەکی نەخویندەوارییە.

راهێنان (١)

بەرسڤا ڤان پرسیاران بدە:

١. ل کیڤە کتێب ژ دایك بوویە؟

٢. باشترین هەڤال بۆ مرۆڤی کییە؟

٣. ژبلی پەرتووکێن قوتابخانێ، تەدڤێت تۆ چ کتێبێن دی بخوینی؟

٤. تاکو نۆکە تە چەند پەرتووکێن دی خواندینە؟

راهێنان (٢)

ڤان ڤالاهییان ب پەیڤەکا گونجای پڕ بکە:

١. پەرتووکێ گۆت .... بەری نۆکە ل ڤێرە ل ئاخا............ ژدایک بوویمە.

٢. پەرتووکێ گۆت ئەز ئەڤرۆکە ئێکم ژتمامکەرێن ژیانێ نابیت ب هیچ رەنگەکی ....

٣. پەرتووکێ گۆت ئەز هەڤالەکا ب مفامە بۆ ....

٤. پەرتووکێ گۆت دوژمنێ سەرەکیێ هەرمللەتەکی ....یە.

راهێنان (٣)

﴿ پەرتووک باشترین هەڤالێ مرۆڤییە ﴾

قوتابییێ خۆشتڤی چەند رێزەکا لسەر بنڤیسە.(وەك دارشتن)

کەچا کورد

ئەی کەچێ رابە بخوینە دا تو سەربەست هەر بژی
زوو ژخەو تو سەر هلینە بەس بمینە بێ مەژی

رەنجبەرا هوندر تویی تم رندو ژیرو زانە بە
بۆتە پێتر هەر دڤێتن خوندەواری‌و پاقژی

وا هەڤالێن تە ل هەرجێ سەربلند پێشڤە دچن
رابە سەر خو ئەی‌کەچا کورد سەر بلند بمرە تو ژی

گەر بخوینی دێ بدێ خوەندن تو ئێ هوندر تەڤا
گەر نەخوێنی کەس ژ بۆمە ئێش‌و دەردا ناکوژی

وا جەگەر خوین خوەش دنالی دا کو ژن پێشڤە هەرن،
دا ببێژن هەر بژی کورد هەر بژی کورد هەر بژی

جگەر خوین

واتا پەیڤان

پەیڤ		واتا
رابە	:	هەستە
ژ خەو	:	لە خەو
سەر هلینە	:	سەر بلند کە
بێ مەژی	:	بێ مێشك
هوندر	:	ناوماڵ، ناوخۆ
تم	:	هەمیشە ، هەمیگاڤا
بێتر	:	پتر، زێدەتر
دڤێتن	:	دەیەوێ
دێ بدێ خوەندن تو	:	تۆ خوێندەواری دەدەیتە
ئێ هوندر تەڤا	:	ئەوێن ل ناف ماڵێ هەمی
تەڤا	:	هەموو، هەمی

جـــوانی

جوانی دبەژنو باڵو لەشو روییێ رێکوپێکدایە، جوانی دهزرا رووهنو هەستا بلندو کریارا شرین دایە. جوانی دئاشتییێدایە، دخۆشتڤییێ و برایەتییێو ئێکگرتنێو هاریکارییێدایە. جوانی بۆ بەرەڤانی کرنێ دژی زۆرداریێ، دخەباتو بزاڤا هەمی لایەکیدایە.

بۆ نەهێلانا نەخوێندەوارییێو هەژارییێو وێرانکرنێیە، بۆ ئازادکرنا کوردانو ئاڤەدانکرنا کوردستانێو هاریکاریکرنا خەمگینو لێ قەومییێن جیهانێیە. جوانی دمەزناتییێدایە کو خەما بچووک دخۆت، دهزرو بیراندایە کۆچارەسەریا ئارێشان دکەت، دوێ هێزێ دایە، کو پاراستنا دادیێ دکەت، دخویندەوارییێدایە. کو نەخویندەوارییێ ژناڤ دبەت. دوێ مالێ دایە کو هەژاریو نەبوونێ ژناڤ دبەت، دنۆژدارییێدایە، کو چارەسەریا نەساخان دکەتو برینان دەرمان دکەت.

جوانی ددلتەرپێیدایە، کو ژیانا هەمییان تژییە ژ کەیفو خۆشیێ، جوانی دسروشتیێ رەنگاو رەنگیێ تژی مفادایە، جوانی دپێکڤە ژیانێدایە، دڤێت دەستیێ هاریکارییێ بۆ ئێکو دوو درێژ بکەین‌و، کوردەوارییەکا ئازادو پێشکەڤتی ل کوردستانەکا خەملاندی پێکبینین، تاکو ئەم ببینە ئەندامێن ب هێزو ب مفا.

راهێنان

بەرسڤا ڤان پرسیاران بدە:

١. تۆ جوانییێ دچڕا دبینی؟
٢. چەوا تۆ جوانییێ وەکی چەکەکیێ دی بکار دئینی؟
٣. چەوا دیێ پەسەندکەی خویندەواری پشکەکەژ جوانییێ؟

میژوویا دەرچوونا ئێکەمین رۆژنامەو گۆڤار ب زمانێ کوردی

عدد ١

عنوان

کردستان

١٣١٥

هەر سال ل ٢٢ی نیسانێ رۆژنامە نڤیس‌و خودان خامێن زێرین ب دلخۆشی جەژنا رۆژنامەڤانی‌و پەیڤێن رەسەنێن زمانێ کوردی پیرۆز دکەن، چونکی دڤێ رۆژێدا ل سالا (١٨٩٨)ی زایینی ئێکەمین رۆژناما کوردی ب ناڤێ (کوردستان)ێ ژدایك بوویە، ل سەردەستێ (مقداد مەدحەت بەدرخان) ل قاهیرە پایتەختێ میسرێ دەرکەڤتییە. ژوێ رۆژێ وەرە کاروانێ رۆژنامەڤانییێ‌و پەیڤێن رەسەنێن زمانێ کوردی دەست پێکریەو د قۆناغێن جودا جودا دا دەربازبوویە. تاکو گەهشتیە قۆناغا زێرینا ئەڤرۆ، بێگومان ژدایکبوونا ئێکەمین رۆژناما کوردی ب پلا ئێکێ سەروەریا وێ بۆ بنەمالا بەدرخانیان دزڤریتەڤە چونکی ئەو بنەمالا رێزدار هەمی دەمان خودانێن کەسانێن نیشتمانپەروەرو رووناکبیرێن سەردەمێ خۆ بوون. دەرکەڤتنا رۆژناما کوردستان ل دەمەکێ تایبەت بوو. چوویە ناڤ ژیانا

هشياريا نەتەوەیی و، پتر گرنگی ب زمانو ئەدەبو رەوشـنبیریو کـەلتوریٚ رەسەنیٚ کوردی دایە. وەسا ئێکـەمین گۆڤـارا کـوردی ل سـالا (١٩١٣)ی زایینی ب ناڤیٚ (بانگی کورد) ژلاییٚ (جەمال بابـان) دەرکەڤتییـە ئـەڤ گۆڤـارە تـاکو هەلبـوونا شـەرِیٚ ئێکـیٚ یـیٚ جیهـانی (٥) ژمـارە ژیٚ دەرکەڤتینە. بەلیٚ ئێکەم گۆڤارا کوردی ل میٚژوویارۆژنامەڤانیا کـوردی ب ویٚنیٚن فوتوگرافی بەلاڤکریەب ناڤیٚ (رۆژی کـورد) بـوو، ئەڤـەژی ل رۆژا (٦)ی خزیرانـیٚ سـالا ١٩١٣ی زایینـی ژلایـیٚ کۆمەلاٚ (هیڤـی) ڤـەل ئەستەنبول پایتەختیٚ دەولـەتا عوسمـانی دەرکەڤتییـە، بتنـیٚ (٣) ژمـارە دەرچووینە، خـودانیٚ ئیٚمتیـازیٚ (عەبدولکـەریم مـەحمود رۆسـتەم) بـوو ناسیارە ب (عەبدولکەریم شانو). رۆژنامەڤانییٚ رۆلەکیٚ ئێکجـار گـرنگ هەیە د ژیانا رەوشنبیریو شارستانیـا هەموو ملل‌ەتو نەتەوەیاندا و دڤیٚت ب رەنگەکیٚ دروست بهیٚنە بکار ئینان.

نۆکە رۆژانە ژمارەکا ئێکجار زۆرا رۆژنامان ل کوردستانیٚ دەردکەڤن.

راهێنان (١)

بەرسڤا ڤان پرسیاران بدە:

١. ناڤێ ئێکەم رۆژناما کوردی چ بوو؟

٢. سالا چەندێ ئێکەم گۆڤارا کوردی دەرکەڤت وناڤێ وێ چ بوو؟

٣. کیژ گۆڤار بوو ب وێنەیێن فوتوگرافی دەرچووی؟

٤. خودانێ ئیمتیازا گۆڤارا رۆژی کورد کی بوو؟

راهێنان (٢)

ڤان ڤالاهیێن ل خوارێ ب پەیڤەکا گونجای پڕ بکە:

١. ل رۆژا .... ی سالا .... گۆڤارا .... دەرچوویە.

٢. ل سالا .... ئێکەم رۆژناما کوردی دەرچوو.

٣. ئێکەم رۆژناما کوردی ژلایێ .... دەرکەڤتییە.

٤. گوڤارا بانگی کورد ژلایێ .... ە دەرچوویە.

چالاکی (١)

پەیڤێن پەیوەندی پێکڤە هەین ب هێلەکێ بگەهینە ئێک:

بانگی کورد	مقداد مەدحەت بەدرخان
رۆژناما کوردستان	جەمال بابان
رۆژی کورد	کۆمەلا هێڤی

چالاکی (٢)

ناڤێ (٥) رۆژنامێن کوردی بنڤیسە کو نۆکە دەردکەڤن .

ماسییەکا بچووک

ماسییەکا مەزن دبنێ ئاڤێدا ب شانازیڤە دهات و دچوو، ژ دوورڤە کۆمەکا ماسیێن بچووک دیتن، ل ئێکو دوو کۆم ببوون.

ماسیێن بچووک ماسییا مەزن دیت.

ژترسان هەر ئێک ب لایەکیڤە رەڤی، ب تنێ ماسییەکا بچووک نەچوو لبەر دفنا ماسییا مەزن راوەستاو نەلڤی.

ماسییا مەزن ئەڤ چەندە ژلایێ وێڤە سەیر بوو، بەرەف ماسییا بچووک چوو و گۆتی:

دبینم تو وەکی ماسیێن بچووکێن هەڤالێن خۆ نەبووی!

کو چاڤێن وان ب من کەڤتن هەر ئێك ژوان ب لایەکیڤە رەڤی.

ماسییا بچووک گۆت:

چ پێدڤییە ژتە بترسم؟

ماسیيا مەزن ب تۆڕەییڤە گۆت:
ئەرێ ژمن ناترسی تە بخۆم؟
ماسیيا بچووک بێ کو خۆ تێکبدەت گۆت:
چ چاران ژتە ناترسم.
بەلێ کێماسییە بۆتە، ئەزو ماسییێن بچووکێن هەڤالێن خۆ ژتە بترسین؟
ماسیيا بچووك لسەر ئاخڤتنێن خۆ چوو و گوت:
سەیرە ماسی ژماسیێ بترسیت چونکی هەردوو ماسینە.
ماسیيا مەزن ژ ئاخڤتنێن ماسیيا بچووك حێبەتی بوو د دلێ خۆدا گوتی:
ئاخڤتنێن ماسیيا بچووك گەلەك نێزیکی راستییێنە.
بۆچی ماسیيا مەزن ماسیيا بچووك بخۆت؟ ما ئەو ژی ژمە نینن؟
ماسیيا مەزن رۆژەکێ ژ رۆژان ئەم ژی وەکی ڤان (بچووك بووین) بۆ مە نەخۆش بوو ماسییەکا مەزن مە بخۆت.
ئەگەر ماسییەکا مەزن ئەم خواربایین، نوکە دا ئەم ل کیڤە بین؟ ئەم ئەڤ ئەژدەهایێن مەزن!.
دوی دەمیدا ماسیيا مەزن ماسیيا بچووک ب جهـ هێلاو چوو و، ددلێ خۆدا هەر هزر ل ئاخڤتنێن ماسیيا بچووک دکرن.
بڕیاردا هەتا هەتایێ ماسییێن بچووک نە خۆت.

راهێنان

بەرسڤا ڤان پرسیاران بدە:

١. بۆچی ماسیێن بچووک هەر ئێک ب لایەکیڤە ڕەڤین؟

٢. ئەو ماسیيا بچووك یا نەترسای چ گوتە ماسیيا مەزن؟

٣. دوماهیك بڕیارا ماسیيا مەزن چ بوو؟

٤. ناڤێ هندە جۆرێن ماسیيان بێژە؟

سەدەی زانست

ڕەوشـــــت، زانســـت، پـــەروەردە
هەتـوانـــی زامـــــی کـــوردە
مـــرۆڤ بـــەبیـــرو زانـــــست
هەوڵـدان، تـەکـان، تـوانـسـت
تـێدەگـا... چۆن دنیـای نـوێ...
هـــەر ڕۆژەو داهـێنانــــــێ
جـۆرە بـەرهـــەم هـێنـانــێ
زۆربـــوونـــی ئـــامـێرەکـان
گەشت بـەرەو ئــەستـێرەکـان
(کۆمپیـوتـەر)و (ئـینتەرنێت)
نـەزانـین لـە گـۆڕ ئـــەنێت
هـەنـگـاوی (فـۆتـۆکـۆپـی)
شـــۆڕشــە دژ بـــەکــــپـی
ئەمـــانە گشـــتی بــۆ گــەڵ
مـــایـەی سـوودن بـۆ کۆمـەڵ
ڕۆڵـەی کـوردم، بــا ئێمـەش
لـەم ڕەوتـە نـەبین بـێ بەش
مـێژوو لــە (هــەزارەی ســێ)
بـەزێـڕ نـاومـــان بـنووسێ

(عەلی بەختەوەر)

واتا پەیڤان

پەیڤ		واتا
هەتوان	:	چارە ، چارەسەر ، دەرمان
نانەوێ	:	ناچەمێ
داهێنان	:	دروستکرن ، ئافراندن
گەشت	:	سەفەر ، گەریان
لە گۆڕ ئەنێت	:	لەناو دەبات، ژناڤ دبەت
هەنگاو	:	پێنگاڤ
کپی	:	بێدەنگی ، خامۆشی
تەکان	:	داقوتان، پالدان
توانست	:	شیان

کۆمپیۆتەر

بەش‌و پارچێن کۆمپیۆتەری

زارۆکێن خۆشتڤی، (کۆمپیۆتەر) ئامێرەکە ب وزا کارەبێ کار دکەت، ب شێوەکی ژلایێ زاناڤە هاتییە چێکرن، کارو فەرمانێن مرۆڤی زۆر ب هووری بلەز ئەنجام ددەت.

کۆمپیۆتەر ژ چەند بەش‌و پارچان پێکهاتییە ئەڤەنە:

(کەیس) (سندوقا کۆمپیۆتەری):

ب شێوێ سندوقەکێ هاتییە چێکرن، شێوێ ستوونی‌و ئاسۆیی یێ هەی، بەشێ سەرەکی (کۆمپیۆتەر)ە چونکی هەمی بەش‌و یەکەیێن وێ یێن سەرەکی تێدا هەنەو، جهێ کارکرنا (سی دی)و دوگمێ هەلکرنێ‌و ڤەمراندنا کۆمپیۆتەر تێدا هەیە، هەروەسا جهێ پێگڤە گرێدانا هەمی دەزگەهێن وی هەیە.

(مۆنیتەر) (شاشە):

ژ بلـی وایـەرو کێبلـێ وزا کـارەبێ ب وایــــەرەکا تایبــەت ب (کەیس)ی هاتیە گرێدان، بـۆ دیتنـا وان هـەمی ئــەنجامو کــاران بکاردهێــت ئــەوێن کۆمپیۆتەر ئەنجام ددەت.

(کیبۆرد) (بۆردێ دوگمان):

کیبۆرد ب شێوێ تەختەکێ دوگمەدارە، چونکی کۆمەکا دوگمان ل سەرە، هندەک ژڤان دوگمان تایبەتن بۆ پیتێن زمانێ ئینگلیزیو عەرەبیو کوردی، هەروەسا دوگمێن تایبەت بۆ ژمارانو هێماییێن دەولەتی و هندەك هێماییێن دی ل سەرهاتینە چێکرن. ب شێوەکێ گشتی (کیبۆرد) بۆ پێدانا زانیارییان بۆ کۆمپیۆتەری ب شێوەکێ نڤیسینێ دهێتە بکار ئینان.

(ماوس):

ئەڤەژی ئامێرەکێ بچووکە بۆ پێدانا پێزانینێن کۆمپیۆتەری دهێتە بکارئینان.

بەلێ ب شێوەکێ داگرتنا دوگمێن لسەر کو دبێژنێ کلیککرنا هێمایان، (ماوس) وەکی تیرەکێیە ل سەر مۆنیتەری دەردکەڤیت، ب لڤاندنا (ماوس)ی ب ساناهی ئەڤ تیرە دلڤیتو دچیتە جهێ مەرەم ژێ کار پێ دهێتەکرن.

(سپیکەر) یان ئامیرێ دەنگی:

پێکهاتییە ژ وی ئامیرێ گوهی بۆ گوهلێبوونا دەنگی دهێتە بکارئینان.

چ ل وەختێ کار پێکرنا (سی دی) یان بیت، یان ژی ئەو پێزانینێن کو ب شێوەکێ دەنگی لناڤ کۆمپیوتەری هاتینە پاراستن.

راهێنان (١)

بەرسڤا ڤان پرسیارێن ل خوارێ بدە:

١. کۆمپیوتەر ب چ کار دکەت؟

٢. کۆمپیوتەر کارو فەرمانێن مرۆڤی چ لێ دکەت؟

٣. کۆمپیوتەر ژ چەند بەشو پارچان پێکهاتییە؟

راهێنان (٢)

ب کورتی لـسەر، ڤان بەش‌و پارچێن کۆمپیوتەری بنڤیسە:

١. (مونیتەر)　　٢. کیبۆرد　　٣. ماوس　　٤. سپیکەر

چالاکی

مامۆستایێ هێژا: ب کورتی بەحسێ کۆمپیوتەری‌و بکارئینانا وی بۆ قوتابییان بکە، هە کە ل قوتابخانێ کۆمپیوتەرهەبوو نیشا قوتابییان بدە، هەکە نەبوو، تو دشێی قوتابییان ببەیە سەنتەرەکێ کۆمپیوتەری.

واتا پەیڤان

پەیڤ		واتا
ب هووری	:	بە وردی
دوگمەدار	:	ژ ژ مارەکا دوگمان پێکهاتییە

خۆگۆریکەرەکا کورد

جوانه مەرگ لەیلا قاسم سالا (١٩٥٣)یێ زاییني ل باژێرێ خانەقینێ ژ دایکبوویەو، چاڤێن وێ ب دیمەنێن جوانو قەشەنگێن ڤی باژێری بشکڤتن، بەژنا وێ دگەل هۆشو بیرێن وێ ڤێکرا مەزن دبوون.

خواندنا خۆیا سەرەتاییوناڤنجی و ئامادەیی ل خانەقینێب دوماهی ئینیاینه، تا پۆلا چوارێ کولیجێ ل پشکا کۆمەلایەتی ل کولیجا ئادابێ ل زانکۆیا بەغدا خواندییە.

لەیلا قاسم شێرە کچەکا کورد بوو،بجەرگەکا چاڤنەترس بوو، خوینا کوردینییێو ریبازا بارزانییێ نەمر دهەمی دەمارێن وێدا دگەریا. لەیلایێ جهێ خۆ دناڤ ریزێن ئێکەتییا قوتابیێن کوردستانێدا کربوو دمەیدانا خەباتێدا گەلەکا ب بزاڤ بوو.

رژێـما بەعسا فاشست وەك هەرجار سۆزو پەیمان شكاندن، وێ رژێمـێ پیلانەك دسەریدا بوو بۆ خاپاندنو نەهێلا نا گەلێ كورد. پشتی كو فەندو فێلێن رژێمێ سەرنەگرتین ، بهارا سالا (١٩٧٤)ێ زایینی دەست ب شەڕی كرە ڤەو هێرش كرە سەر كوردستانێ.

لەیلاییێ دناڤ شانەیەكا چەلەنگێن خەباتێدا بزاڤا خۆیا پیرۆز ب هزر ترو گەرمتر لێكر. بەلێ مخابن پەنجێن دوژمنی گەهشتنە لـەیلاییێو، سـیخوڕێن رەگەز پەرست ئەو و هەڤالێن وێ گرتن.

لەشێ نازكێ ڤان گەنجێن نازدار لبەر ئەشـكەنجەدانێ هاتـە هنجـنین، بەلێ خۆ راگرییا وانو ترس و سەهما پێشمەرگەیێن دلێـرێن كـورد ددلـێن دوژمنـاندا وەكی ئاگری پتر گەشو گەرمو گوڕ بوو. لەوا ژی دلڕەشان كەرب و كینا خۆ ژڤان گەنجان دەركرو، بڕیارا سێدارەدانا لەیلاییێو هەڤالێن وێ دا، ناڤێ لەیلا قاسم هەرمایەو نامریت.

راهێنان

بەرسڤا ڤان پرسیاران بدە:

١. لەیلا قاسم کەنگیو ل کیڤە ژ دایکبوویە؟

٢. رێککەڤتنا ١١ی ئاداری دناڤبەرا کیو کی دابوو؟

٣. مەرەما فاشستان ژ رێککەڤتنا ١١ی ئاداری چ بوو؟

٤. بۆچی دوژمن ژ پێشمەرگەی دترسا؟

چالاکی (١)

سیفەتێن چاکێن پێشمەرگەی زۆرن، شەش قوتابی، هەر ئێك سیفەتەکی ژڤان ببێژیت.

- کریارێن خرابێن رژێما بەعس گەلەک زۆرن، شەش قوتابی، هەر ئێك کریارەکی ژوان ببێژیت.

چالاكی (٢)

خوێندكارێن خۆشتڤی:

ناڤێن سێ ژنێن ناڤدارێن كورد ل بواریّ سیاسی، كومەلایەتی: رەوشنبیری بنڤیسە.

١. ....

٢. ....

٣. ....

ئەگەر پێدڤی بوو، بلا مامۆستا هاریكاریا تە بكەت.

واتا پەیڤان

پەیڤ		واتا
خۆ گۆریكەر	:	قوربانی، خۆ بەختكەر
پشك	:	بەش
چەلەنگ	:	چالاك
هەرجار	:	هەموو جارێك
خاپاند	:	سەردابر
نەهێلان	:	لەناوبردن، ژناڤبر
بزاڤ	:	جوولانەوە
مخابن	:	بەداخەوە
فاشست	:	رەگەزپەرێس، توخم پەرێس

وەرزی دووی

شەرەفخانێ بەدلیسی

شەرەفخان کوڕێ میر شەمسەدینێ کوڕێ میر ئەشرەفییە. ژ بنەماڵا میرێن فەرمانڕەواییێن بەدلیسێیە، ل سالا (١٥٤٢)ی زایینی بوویە ل ساڵا (١٦٠٤)یێ زایینی مرییە.

هەر ژگەنجی و لاوینییا خۆ ل ماڵا شاهێ ئێرانێ هاتییە پەروەردەکرن و کەڤتییە بەر خواندنێ و وەکی شاهزادان هاتییە بخودانکرن. هەمی رەنگێن هونەری خواندینەو تێدا سەرکەڤتی بوویە. ددیرۆک ناسینێدا گەلەك ژێهاتی بوویە. کارەکێ وەسا د مەیدانا دیرۆکێدا کرییە کو هەمی کەسەک قەرداری نڤیسینا وی بوویە، دیرۆکا کوردستانێ و ناڤێ باب و باپیرێن خۆ کومیرێن بەدلیسی بوون نەمر کرینە.

شەرەفناما وی کارەکێ مفاداریێ مەزنە کو بۆ پاداشا کەسێ نەکرییە، هەر وەکی د دوماهییا وێدا گوتییە ئەز خۆ بەختیار دزانم‌و شانازییێ دکەم کو من خزمەتا نەتەوێ خۆکرییەو ئەز هاتیمە ڕێزا نڤیسەرێن کورد پەرست.

شەرەفخانی ئەڤ پەرتووکا دیرۆکنڤیسا خۆ کو ناڤێ وێ شەرەفنامەیە ب زمانێ فارسییا سەردەمێ سەفەوییان نڤیسییە.

سەیدا هەژار موکریانی شەرەفنامە ژ زمانێ فارسی کرییە کوردی‌و نهو ئەڤ شاکارە هاتییە وەرگێڕان بۆ گەلەک زمانان‌و جهەکێ مەزن‌و فرەهـ د پەرتووکخانێن جیهانێدا گرتییە.

راهێنان

ڤێ نڤیسینا دناڤ کڤانانذا دووجاران د دەفتەرا خۆدا بنڤیسە:

(شەرەفخانی دیرۆکا کوردستانێ و ناڤێ باب و باپیرێن خۆ کو میرێن بەدلیسێ بوون نەمر کرینە).

(ئەز شانازیێ دکەم کو من خزمەتا نەتەوێ خۆ کرییە و ئەز هاتیمە رێزا نڤێسەرێن کورد پەرست).

چالاکی (١)

١. شەش قوتابی، هەر قوتابییەک سیفەتەکا باش ببێژیت کو دکوردەوارییێدا هەیە، یان حەز ژێ دکەن.

٢. شەش قوتابی، هەر قوتابییەک سیفەتەکا خراپ ببێژیت کو دکوردەوارییێدا نینە یان نابیت هەبیت.

چالاکی (٢)

خویندکاریٚ خۆشتقی:

هەولٚبدە هندەك زانیارییان لسەر ڤان دوو دیرۆکنڤیسیٚن کورد پەیدا بکەو د دەفتەرا خۆدا بنڤیسە:

١. محەمەد ئەمین زەکی بەگ.

٢. دکتۆر کەمال مەزهەر.

بلا مامۆستا هاریکارییا تە بکەت.

واتا پەیڤان

پەیڤ		واتا
رەنگ	:	جۆر
دیرۆک	:	میٚژوو
ژیٚهاتی	:	لیٚهاتوو
نهو	:	ئیٚستا
فرەهـ	:	فراوان

رێنمایێن هاتن و چوونێ

وەکی هەمی بزاڤێن گشتی،هاتن و چوون درێك‌و جاداندا کارەکە چەند رێنمایی رێك دئێخیت، ئەڤ هاتن و چوونە ژی ب شێوازەکێ رێك‌و دروست تشتەکێ گران نینە، دیارە پێگیری کرن ب رێنماییان تشتەکێ گەلەک پێدڤییە، چونکی باژێرێن ڤی سەردەمی ب سەدان هەزار بەلکی ب ملیۆنان مرۆڤ تێدا دژین‌و، هەکە هەر کەسەک ژپیادەو ماتۆر سویارو شوفێران پێگر نەبن بۆ ب جهـئینانا ڤان شیرەت‌و رێنماییان کو پەیرەوکرنا وان دبیتە هۆکارێ هاتن و چوونەکا ب رێکوپێك د باژێراندا هاتن و چوون لناڤ جادان دبیتە تشتەکێ زۆرێ ب زەحمەت، ژبەرهندێ پێدڤییە بۆ هەر تشتەکی پێگیریێ ب رێنماییان بکەین. بۆ نموونە ب هیچ رەنگەکی نابیت ل سەر جادان‌و رێکێن گشتی یاریان‌و راهێنانێن وەرزشێ بکەین. هەروەسا مرۆڤێ شارستانی نابیت بەرمای وگلێشی بهاڤێژیتە سەرجادان‌و کۆلانان، هەکە تو ب پێیان بی‌و تە بڤێت ژ جادەکا پڕی ترومبێل دەربازببی، بەری تو دەربازببی پێدڤییە بەرێ خۆ بدەیە لایێ راستێ‌و چەپێ‌و بێ گیرو بوون دەربازببی.

هاژۆتنا ترومبێلێ ژی چەند مەرجێن تایبەت هەنە، ژوان مەرجان پێگیرییا شوفێری ب نیشانێن تایبەتێن هاتن و چوونێ، ژوان ژی نیشانێن هاتن و چوونێ (ترافیك لایت)، ئەوێن پایسکلان ژی دهاژۆن نابیت ل سەر جادان بەریکانێ دگەل هەڤدو بکەن یان بارێن گرانو خەلکێ دی دگەل خۆ سویار بکەن. هندە جاران خودانێن پایسکلان ل سەر لیڤێن جادێ دچن یانژی دێ دەستێ خۆ هاڤێژنە ترومبێلەکا دی ل دووڤ ترومبێلێرا چیت، دیارە ئەڤە ژی مەترسییە کا مەزنە. مرۆڤێ شارستانی دۆستێ یاساییە، پێدڤییە پێگیربیت ب نیشانێن دەربازبوونا پیادان، ئەڤ نیشانە پێکهاتینە ژ چەند هێلێن رەنگ سپیو تەریب کو ل سەرجادان هاتینە کێشان، هەر دەمەکێ قوتابیو خەلکێن دی یێن پیادە ل جهێ تایبەت بۆ دەربازبوونا پیادان دەربازبوون هینگێ دێ خۆ دوور ئێخن ژ هەمی روودانان. هەمی سویارێن پایسکلان پێدڤییە زۆر ب هۆشیاری بهاژۆن، ب تەمامی پێگیر بن ب نیشانێن هاتن و چوونێ، چونکی سویارێن پایسکلانو سویارێن ماتۆران ژی وەکی شوفێرینە، پێدڤییە ئەو یاساو رێنماییێن شوفێر ل سەر ددچن ئەو ژی لسەر بچن.

ئێك ژ سیفەتێن دیار یێن کۆمەڵگەهێن شارستانی یێن ئەڤرۆ، پێگیربوونو پەیرەوکرنا یاساییێو ب جهئینانا رێنماییێن تایبەت ب هات و چوونێڤە، هەر کۆمەڵەکـ ئەڤێ پێگیرییێ ژبیربکەت دێ تووشی بێ سەرو بەرییێ بیت.

ژبەر هندێ پێدڤییە ئەم هەمی، ب تایبەت ئەم قوتابی، ببینە بەراهیکـ دڤی بواریدا بۆ هندێ دا خەلکێن دی ژی چاڤ ل رەفتارێن مەیێن جوان بکەنو، ب ڤان کریاران ژی بسەلمینین کو قوتابی زەلامێن پاشەرۆژا ڤی میللەتینە.

پرسیارو دانوستاندن

بەرسڤا ڤان پرسیاران بدە:

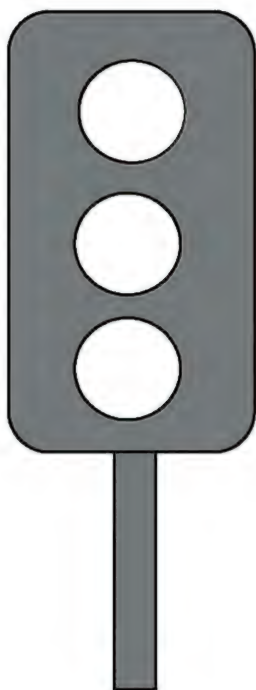
١. هەکە تەڤیا ژ جادەکێ دەربازبی پێدڤییە چ بکەی؟

٢. هێلێن سپی یێن تەریب لسەر جادان نیشانا چییە؟

٣. ئێك ژ مەرجێن هاژوتنا ترومبێلێ چییە؟

٤. هەکە ئەم رێنماییێن هاتن و چوونێ ب جه نەئینین دێ تووشی چ بین؟

چالاكی (١)

نیشانێن هاتن و چوونێ (ترافیك لایت)
سێ رەنگن، ڤی وێنەیێ بەرامبەر رەنگ
بكە ، هەر رەنگەكێ ژوان نیشانا چییە
ل بەرامبەر بنڤیسە.

چالاكی (٢)

خویندكارێن خۆشتڤی / هندەكێ ژوان نیشانێن هاتن و چوونێ رێك دئێخیت ئەڤێن ل خوارێنە . باش بەرێ خۆ بدەوان و فێرببە ، دێ پاشەرۆژێ مفای ژێ وەرگری.

واتا پەیڤان

پەیڤ		واتا
بزاڤ	:	چالاکی
شیرەت	:	ئامۆژگاری
هاژوتن	:	لێخورین
یاسا	:	قانون
بسەلمینین	:	بنەجھ بکەین

تەپڵ[١]

هەر چیم هەیە لێم وەرگرە
لەشم، ناوم، جووڵەم، تینم
بیگروو پێستی ئەندامم
بیکە بە بەیداخی ژینم
بەرەڵایکە هەوری توانج
بۆ ئەستێرەی بەختی ژینم
بەڵام شتێ لە مۆخمایە
(ئەتۆم) نایهێنێتە دەرێ
هیچ دەسەڵاتێ ناتوانێ
پەناو زەفەری پێبەرێ
ئەزانی چی؟ ئەمن کوردم
گەڵای کوردانەم ناوەرێ

چالاکی

چەوان ب راستی دێ نەتەوێ خۆ پارێزی؟
چەند رێزەکەکان لسەر بنڤیسە.
تەپڵ: تمبڵك

---

(١) پارچەکە ژ هۆزانەکا درێژا (دیلان)ی کو ب ناڤێ (تەپل) هاتیە، دیلان... ناڤێ وی محەمەد صالحێ کورێ مەلا ئەحمەدێ دیلانە، سالا ١٩٢٧ ل سلێمانیێ ژ دایکبوویە. تا پۆلا سیێ ناڤنجی خواندیە. ژبەر هەلویستێ وی یێ نیشتمانپەروەری هاتیە زیندانکرن. سالا ١٩٩١ی چوویە بەر دلۆڤانیا خودێ‌و ل (گردی سەیوان) هاتیە ڤەشارتن.

نەجمەدین مەلا

نەجمەدین مەلا کورێ مەلا غەفورێ عەلییە ، دچیتە سەر بنەماڵێن میرێن خدرێ شاهۆ. ل سالا (١٨٩٨)ز ژدایکبوویە.

چل سالاًن خزمەتا ئەدەبێ کوردی کرییە، ل رۆژناما (ژین) چەندین چیرۆك بۆ زارۆکان نڤیسنەو چەندین چیرۆکێن بیانی وەرگێڕاینە سەر زمانێ کوردی، ئەڤە ژبلی هەولدانا وی بۆ پێناسینا شاعیرێن مەیێن ناڤدار

نەجمەدین مەلا دوژمنێ نەخویندەوارییێ بوویە، بۆ نەهێلانا نەخویندەوارییێ پێشمەرگەکێ دل قایم بوویە، ژ بەرڤێ مەرەمێ قوتابخانەکا بچووک ل سلێمانییێ ل سەر جادا سابوونکەران ب ناڤێ قوتابخانا (کەشتی نوح) دامەزراند، دژی نەخویندەوارییێ دەست ب خەباتەکا بێ راوەستیان کرییە، ل ماوێ چل سالاندا نێزیکی حەفت هەزار کەس ژ نەخویندەوارییێ رزگار کرینە.

ئارمانجا وی بۆ مەبەستا ڤان قوتابخانان هەستا نەتەوەیی دمەژییێ فێر خوازاندا بچەسپینیت، مامۆستای ئەلفو بێیەکا تایبەت بۆ خۆ دانابوو، ب رێنڤیسا نوو فێردکرن. رێز ل قوتابییان دگرتو، دلەکێ فرەهـ هەبوو. گرنگی دابوو بابەتێ باشنڤیسێ.

ل سالا ١٩٦٢ چووییە بەر دلوڤانیا خودێ، لسەر وەسیەتا وی لسەر کۆپێ چیایێ ئەزمەر هاتییە ڤەشارتن، بۆ وەفاداریا ڤی مامۆستای و رۆلێ وی،باژێرێ سلێمانییێ قوتابخانەکـ ل تاخێ بەختیاری ب ناڤێ (نەجمەدین مەلا) هاتییە بناڤکرن.

چالاکی

ڤان ڤالاهییان ب ناڤەکێ گونجای پڕ بکە:

١. رۆژناما (ژین) ل باژێرێ .... دەرکەڤت.

(هەولێر، کەرکووکـ، سلێمانی)

٢. مامۆستا نەجمەدین مەلا قوتابخانا .... دامەزراند بۆ نەهێلانا نەخویندەوارییێ.

(ئامادەیی، کەشتی نوح، ناڤنجی)

٣. لسەر وەسیەتا خۆ لسەر کۆپێ چیایێ .... هاتە ڤەشارتن.

(حەمرین، ئەزمەر، گارە)

دانوستاندن د ناڤبەرا دارێو داربڕیدا

زارۆکێن خۆشتڤی: رۆژەکێ دناڤ دارستانەکێدا دانوستاندن دناڤبەرا دارێو داربڕەکیدا هاتەکرن. من گوهداری دکر کا دێ چ بێژن دا بۆ هەوە ڤەگێرم.

فەرموون هوونو دانوستاندن:

دارێ: (ب سلبینیو خەمڤە) گۆت: تو چەندێ بێ دلۆڤانی دوهی تە چەقو قورمێ هەڤالا من بڕین، ئەڤرۆژی تو یێ ئامادەیی من بکوژی! ئەرێ تو دزانی ئەڤە چەند سالە ئەز رەهێن خۆ دادهێلمە ئەردی دا ئەز خزمەتا هەوە مرۆڤان بکەم، بەلێ مخابن داربڕەکێ وەکی تەیێ بێوژدان ناهێلیت خزمەتا هەوە مرۆڤان بکەم.

داربڕی (ب سلبینیو کەنیڤە) گۆت: تە بۆ مە چ خزمەت کرییە؟

تو بۆ سوتنیێو برینیێ باشی، ئەز ل ماڵ تو ل ڤی چۆلی، تـو نابێژییـە
من تە چ مفا بۆمن هەیە؟

دار: چەوا من مفانینە؟! ئەریێ توو هەمی مرۆڤ بەرهەمو فیقییـێ مـن
ناخۆن؟

ئەریێ وەختیێ سـەیرانان ل ڤـان دەشـتو دولاّن، تـو لـبن سـیبەرا مـن
بێهناخو ناڤەدەی؟ ئەریێ ئەز نینم دگەل گیاو گولاو خـەملا بهـاریێ جـوان
دکەمو دلیێ مرۆڤانخۆش دکەم. داربڕ: ئاخاڤتنێن تە دراستن.

دار: مفایەکیێ من ییێ دی ئەوە جەنابیێ تـە دووەم ئوکـسیدیێ کـاربۆنی
دروست دکەت چ ب ترومبێـلاتە بیت یان دویکێلاویێ جگاریێ بیت ئەوا تو
دکێشی. ئـەز وی دووەم ئوکـسیدیێ کـاربۆنی دمێـژمو ئوکـسجینیێ پاقـژ
ددەمە هەوە.

داربڕ: شەرمە، دەمیێ تو باشیەکیێ دکەی تە ئەو باشی چەوا کرییە تو
وەسا دبێژی؟

دار: ئەز هەمی دەمان بەحسیێ باشیێن خۆ ناکەم، چونکی ئەڤە سـەریێ
چـەند سـالاّنە ئـەز خزمـەتا ڤـی وەلاّتـی دکـەم، چ جـاران چـاڤیێ مـن ل
سوپاسییان نەبوویە.

بەلیێ ژبلی زیانان تـە چ مفایـەکیێ دی نەبوویـە. ویێ رۆژیێ تـە چـەقو
قورمیێ هژیرا هەڤالا من برین، تو دهاتی لبن سیبەرا مـن تـە بێنـا خـۆ
ڤەددا، ئەز دشیام چەقەکیێ خۆییێ مەزن بەردەمە سەر سەریێ تە بەلیێ ددلیێ
من دانە دهات وە بکەم، چونکی تو لبن سیبەرا من بووی.

داربڕ پاشی ل بڕینا داریّ پەشیّمان دبیتو، بڤریّ خوّ دهاڤیّژیتو دبیّژیت: ب شەرتەکی ئیّدی ئەز دارا نەبڕم ل جهیّ بڕینا داران ئەز شتلو نەمامان بچینمو خەملا وەلاّتیّ خوّ تیّکنەدەم.

راهیّنان

بەرسڤا ڤان پرسیاران بدە:

١. داروبار چ خزمەتیّ بوّ مروّڤان دکەن؟
٢. ب بڕینا داران خەملا وەلاّتیّ مە دیّ چەوا بیت؟
٣. ژبلی سیبەرا داران بوّ بیّن ڤەدانیّ، داریّ چ مفاییّ دی هەیە؟
٤. شوینا بڕینا داران ئەم چ بچینین؟
٥. مفاییّ داران بوّ ژینگەهیّ چییە؟

چالاکی (١)

خویندکاریّ خوّشتڤی:

ناڤیّ چەند داران بنڤیسە کو ئەم بوّ جوانیا خەملا باژیّڕان دچینینو، ناڤیّ چەند داران بنڤیسە کو ئەم بەریّ وان دخوّین.

چالاکی (٢)

مامۆستایێ هێژا:

ب کورتی بەحسێ هندەک دارو بارێن بەردارو بێبەر بۆ قوتابییان بکە.

واتا پەیڤان

پەیڤ		واتا
داربڕ	:	ئەو کەسە ئەوێ داران دبڕیت.
فەرموون	:	کەرەمکەن
بڤر	:	ئامیرەکە بۆ بڕینا داران بکار دهێت.
نەمام	:	شتل

ژینـــــــگەهـ

ژینگەها مرۆڤان وی جهی ڤەدگریت ئەوێ مرۆڤ ل سەر دژین و ئەو تشتێن ل دەوروبەرێن مە هەین، کارتێکرنێ ل سەر ژیانا مە دکەن وەکی ئاڤێ و هەوای و ئاخێ. پیسبوونا ژینگەهێ کارتێکرنەکا ئێکجار خراب یا هەی ل سەر ساخلەمیا ژیانا مرۆڤان و گیانلەبەران. خەمساری ب هاڤێتنا گلێشی و بەرماییان ل کولانان و مەیدانان وجادان و پیسکرنا دیواران ب تایبەت قوتابخانان و جهێن گشتی پویتە نەدان ب باغچان و دار و باران و زۆربوونا قەلەبالغیێ ل جهێن گشتی، هەروەسا دوکێلا ترومبێلان و کارگەهان وجگاران و گەلەك تشتێن دی، ئەڤە هەمی ئەو هۆکارن ئەوێن جوانیا ژینگەها وەلاتێ مەپیس دکەن.

خويندكاریٚ خوٚشتڤی: پیٚدڤییه توژی ملیٚ خوٚ بدهیه ملیٚ مهزنانو ههولبدهی ژینگهههكا پاقژو بژین راگری...

ل دهسپیٚكیٚ ژ مال و قوتابخانیٚ دهست پیٚبكهی، ب هاریكاریا مه ههمییان دیٚ ژینگهههكا پاقژو ساخلهمیهكا جوان دابین كهی پیٚدڤییه ئهم ههمی دلسوٚزو خهمخوریٚن ژینگهها خوبین، ههست ب بهرپرسیاریێ بكهین ل مالو قوتابخانهو كوٚلانو سهیرانگهه و جادان. پیٚدڤییه خوٚدوور بیٚخین ژ ههمی وان كاروكریاریٚن دبنه ئهگهریٚ پیسبوونا ژینگههیٚ چونكی ب پاقژییا ژینگههیٚو جوانیا باژیٚران دلسوٚزیا خهلكیٚ مه دیار دكهت.

راهیٚنان

ڤان ڤالاهییٚن ل خواریٚ ب پهیڤهكا گونجای پرِ بكه:

١. ژینگهه وی جهی ڤهدگریت ....

٢. .... دبنه ئهگهریٚ پیسبوونا ژینگههیٚ.

٣. پیٚدڤییه لسهرمه .... ژینگههیٚ بپاریٚزین.

٤. ب پاقژیا ژینگههیٚو جوانیا باژیٚران دلسوٚزیا .... دیاردكهت.

چالاکی

مامۆستایێ هێژا:

بۆ قوتابیێن خو بێژە هەکە هوون وەك قوتابخانە چوونە سەیرانێ دێ چەوا ژینگەهێ پارێزن.(بکە بابەتەکێ دارشتنێ)

واتا پەیڤان

پەیڤ		واتا
ساخلەمی	:	تەندروستی
بێ بایەخ، خەمسار	:	کەمترخەم
دەنگە دەنگ، قەلەبالغ	:	ژاوەژاو
خاوێن	:	پاکژ
هەڵبدەی	:	بزاڤێ بکەی

شینی‌و تازیا شەهیدا

شـــینی‌و تازیـــا شـــەهیدا ئـــەم ژبـــیر ناکـــەین چـــوجار
دێ ڤەکـــەین تـــۆلا نـــەهنگا وەختـــەکێ زێـــڕین بـــژار

وان مـــەغولا راڤ دبەســـتن شـــێرو مێـــر ســـەردهنجنین
تـــوخم‌و نڤـــشێ وان قەلانـــدن هـــەمی گاڤـــا دپەچـــنین

تورکا گرتن شێرو مێر چـاك دەسـت پـێ لێ قەیـدکرن
کـــەت بکـــەت گـــرتن‌و کوشـــتن لـــبن ســـێپێکا خرکـــرن

رســـتکا شـــەنقێ بـــۆ دانـــا خەندقانـــد پـــارێز وەلات
شێخ ســـەعیدێ جـان فیـدا مر رەشە رۆژەك بۆمـــە هـــات

ئـــەو رۆبـــادێ قەبقـــەبی چـــو ئـــاخ‌و زاری بـــوون بلنـــد
چوو دلێ شێری ژناف مەبێ خودان مان دەشـــت‌و گونـــد

بـــۆقێڕی زێمـــارو شـــینی کـــو وەلات مـــابی خـــودان
پۆسیدە دلسۆژو خەمگێر هـــەر هـــەوارێ دکـــەن ئـــەمان

مەلا تەهایێ مایی کوڕێ شێخ مەزهەری کوڕی شێخ تەهایێ مایی یە، ل شواتا سالا ١٩٢٤ل گوندێ مایێ سەر ب دەڤەرا بەرواری ژووریڤە ل پارێزگەها دهۆکێ هاتیە دونیایی‌و ل ٢٥/١١/٢٠٠٠ێ ل بازێڕێ دهۆکێ چوویە بەردلۆڤانیا خودێ.

واتا پەیڤان

پەیڤ		واتا
کەت بەکەت	:	یەك بەیەك
رووبادێ	:	کەوێ رووباد
ئاخو زاری	:	ناخو نالیت
غەمگیر	:	غەمگین
توخم	:	رەگەز

حەلەبجا شەهید

حەلەبجە قەزایەکا مەزنە دکەڤیتە باشووریٚ رۆژهەلاتا باژیٚریٚ سلیٚمانییٚو بتنیٚ (شازدە) کیلۆمەتران ژ سنووریٚ ئیرانیٚ دوورەو دکەڤیتە دەشتا شارەزوور. ژلاییٚ باکووریڤە چیاییٚن (هەورامان)و ژلاییٚ باشووریڤە (بالامبۆ)و ژلاییٚ رۆژهەلاتیڤە (شنرۆی)و ژلاییٚ رۆژئاڤایڤە دەشتا شنرۆی شارەزووریا دوور پیٚچ کری. ناحییٚن سەر ب ڤیٚ قەزاییٚڤە (سیروان)و (خورمالٚ)و (بیارە)و (سەید سادق)ن.

تاخیٚن ب ناڤ و دەنگیٚن حەلەبجە ئەڤەنە (پاشا، پیرمحەمەد، کانی عاشقان، جوولەکان، سەرا، کانی قولکە، شەهیدان، مامۆستایان، شیٚخ سمایلو هتد....).

حەلەبجە هەردەم سەنتەرێ ئەدەبو رەوشنبیرییێ بوویە، چەندین شاعیرو نڤیسەرێن وەك (مەولەوی)و (نالی)و (تایەر بەگ)و (ئەحمەد موختار جاف)و (گۆران) تێدا هەلکەڤتینە، هەروەسا سەنتەرێ کوردپەروەریو شۆرەشێن ئێك ل دووڤ ئێکێن کوردستانێ بوویە... سروشتێ حەلەبجە گەلەکێ جوانە وییێ پڕە ژباغ و باغچە و دارستانو کانیانو، کێم بهار هەنە بۆ جوانیو خەملو رەنگینیو تەناهییێ بگەهنە بهارا حەلەبجە.

ئەگەر حەلەبجە خودانا خۆو ڤێ مێژوویێ بیتو، هندە رۆشنبیرو کوردپەروەر تێدا بن وهۆسایا جوانو ب خەمل بیت، بێگومان باجا ئەڤانە دڤێت ئەو هەمی کارەساتو گۆڕێن ب کۆمێن کوردستانێ بن، حەلەبجە کۆمەکا برینان ددلدایەو نابیت بهێنە ژبیرکرن، دوماهیك کارەسات ژی شەهیدبوونا ڤێ باژێڕیە، کو رۆژا ١٦/٣/١٩٨٨ بومبابارانکرنەکا درندانەیا کێم وێنەدا هاتە کیمیا بارانکرنو پتر ژ پێنج هزار مرۆڤێن بێگونەهـ ب زارۆكو ژنو پیرو جان شەهید کرنو، پتر ژ (دەهـ) هزاران بریندارбوونو ب دەهان هزار ژی دەربەدەربوونو، باژێڕ هاتە کاڤلکرن، ژینگەهـ ژی پیسبوو ... ژبەرهندێ ژ وێ رۆژێ وەرە هەتا نوکە ئەڤ باژێڕە ب حەلەبجا شەهیدو هیرۆشیما کوردستانێ دهێتە بناڤکرن.

حەلەبجە شەهید بوو، بەلێ دڤێت وێ چەندێ ژی بزانین کومرنا ڤی باژێڕی بوویە هەژی سەرفەرازیا گەلێ مە وەك ناسنامەکا جیهانی کورد دانەنیاسین بۆ هەمی لایەنێن جیهانێ...

واتا پەیڤان

پەیڤ		واتا
سەنتەر	:	مەلبەند
تێداهەلکەڤتینە	:	لێ پەیدابووینە
بخەمل	:	جوان، قەشەنگ
بێگومان	:	بێ شک
باج	:	خووک
جان	:	گەنج - جەحێل
دەربەدەر	:	مشەخت -پەنابەر
هیرۆشیما	:	باژێرەکە ل وەلاتێ یابانێ
سەرفەراز	:	سەربلند

راهێنان (١)

ڤان بۆشاییێن ل خوارێ ب پەیڤەکا گونجای پڕ بکە:

١. حەلەبجە بتنێ (شازدە) کیلۆمەتران ژسنوورێ .... دوورە.

٢. ل کیمیا بارانکرنا حەلەبجە زێدەتر ژ............. هەزار مرۆڤێن بێگونەه هاتنە شەهیدکرن.

٣. حەلەبجە ل رۆژا ١٦ ێ .... (١٩٨٨) هاتە کیمیا بارانکرن.

٤. حەلەبجە وەک ناسنامەکا جیهانی .... دانەنیاسین بۆ هەمی لایەنێن جیهانێ.

راهێنان (٢)

نیشانا (✓) بۆ رستەیێن دروست و نیشانا (X) بۆ رستەیێن خەلەت ژ ئەڤێن ل خوارێ دانە:

١. کیمیا بارانکرنا حەلەبجە ل سالا ١٩٨٩ روودا.

٢. حەلەبجە دکەڤیتە باشوورێ رۆژئاڤایێ باژێرێ سلێمانیێ.

٣. باژێرێ حەلەبجە سەنتەرێ رۆشنبیری و کوردایەتیێ بوو.

٤. ژ ئەگەرێ کیمیا بارانکرنێ ژینگەها حەلەبجە و دەوروبەرێن وێ پیسبوون.

٥. حکومەتا هەرێما کوردستانێ پویتەکێ مەزن ب ئاڤەدانکرنا حەلەبجە ددەت.

چالاكی (١)

قوتابییێن خۆشتڤی: ل سالا (١٩٨٨)یٚ زایینی، ژبلی حەلەبجە چەند دەڤەرێن دی یێن كوردستانیٚ هاتنە كیمیا بارانكرن، ناڤیٚ هندەك ژوان دەڤەران بنڤیسە، ئەگەر پێدڤی بوو بلا مامۆستا هاریكاریا هەوە بكەت.

چالاكی (٢)

مەرد مەردانە

قوتابییێ خۆشتڤی: تۆژی ڤان پەیڤێن ل خواریٚ وەكی نموونا سەری لێبكە:

زیرەك ....

كچ ....

كورِ ....

ژیر ....

مێر ....

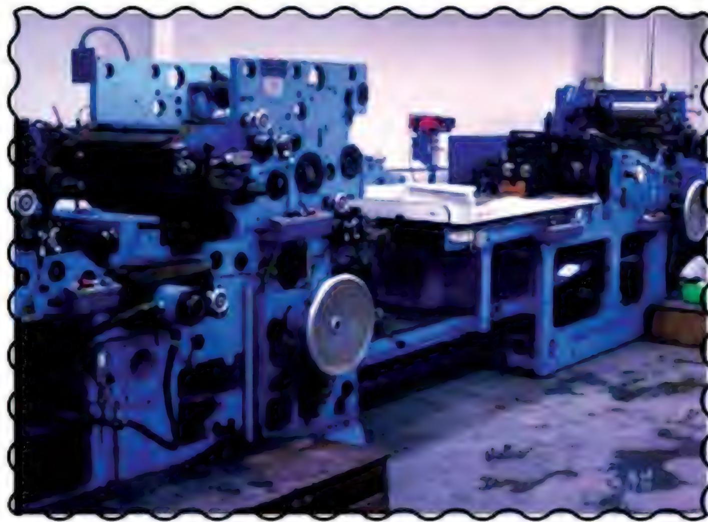
چالاكی (٣)

مامۆستا ب كورتی ل سەر هیرۆشیما یابانی بۆ قوتابیان باخڤیت كا چەوا ل سالا ١٩٤٥یٚ زایینیدا ب بۆمبا ئەتۆمی هاتە لێدان و وێرانكرن، بەراوردیەكیٚ ژی بكەت دگەل كیمیا بارانكرنا حەلەبجە ل سالا ١٩٨٨.

چالاكی (٤)

قوتــابییێن خۆشــتڤی: داخــوازیَ ژمامۆســتاییَ خــۆ بكــەن كــو ب سەرەدانەكیَ رابن بۆ حەلەبـجا شەهیدو ببنە میڤـانیێن ئیێكـ ژ قوتابخـانیێن وی بازێركی و ژ نیێزیكڤـە گـۆڕێن شـەهیدان‌و دەڤـەرێن وێرانكـرییێن حەلەبـجا شەهید ب چاڤێن خۆ ببینن‌و پاشی هەر ئیێك ژ هەوە دارشـتـنەكیَ لســەر حەلەبــجا شەهید بنڤیسن.

کاغەزو چاپکاری

مرۆڤی ب هزاران سالاْن بەری ژ دایکبوونا عیسا پێغەمبەری (س. ل) نڤیسین دزانی، نڤیسین ژی ب چەند قۆناغان دەربازبوویە، هەر قۆناغەکێ ژی دەمەکێ دوورو درێژ بۆراندییە، مرۆڤی نڤیسینێن خۆ لسەر قالبێن هەرِیێ دکۆلان‌و پاشی رێکوپێك دبرِین‌و هشك دکرن‌و هەلدگرتن. و ب ڤی رەنگی هێدی هێدی ئەڤ قالبێن هەنێ کۆم دکرن و پەرتووك‌و تۆمارو پەرتووکخانە ژێ چێدکرن. پەرتووکخانا ئاشوور پانیپال ل دولاێ دووزێدا (میسۆپۆتامیا) ئێکەمین پەرتووکخانە بوو دمێژوویێدا.

هزار سالاْن بەری ژ دایکبوونا عیسای، میسری ب سەر بەلگێن هەلبوون‌و دیت ب کێر نڤیسینێ دهێن، ئەڤجا هاتن بالۆلکێن بەرِ پەرِان ژێ چێکرن کو وەکی کاغەزێ بوون.

گیا حێسیلکی هەردوی چاخیدا رۆمانی‌و یونانییان لســەر تەختەکێ شەماکری دنڤیسی‌و پیستێ تەرش‌و کەوالی بکاردئینا، بەلێ کاغەز ل چینێ پەیدابوو، پاشی ب ئێخسیرکرنا چەند کرێکارێن کارگەها چێکرنا کاغەزێ

ل بازێڕی، چێكرنا كاغەزێ گەهشتە بازێڕێ سەمەرقەندو پشتی دەمەكی گەهشتە بەغداو دیمەشقێ. پشتی سالا ١١٩٠ێ زایینی گەهشتە فەرەنساو هندەك وەلاتێن دی یێن ئەوروپی.

چێكرنا كاغەزێ بوویە هۆكارێ وێ چەندێ كو دەست ژقالبێن هەڕییێ‌و تەختێن شەماكری‌و پیستێ تەرش‌و كەوالی بهێتە بەردان بۆ بكارئینانا نڤیسینێ، چونكی بكارئینانا كاغەزێ ب ساناهی‌و باشترەو هەلگرتنا وێ ژی رێكو پێكترە.

دەسپێكا پەیداكرنا چاپێ ژی ژلایێ چینییان ڤەبوو، دەمێ كوچاپێن خۆ ددانانە سەر تەختە دارەكی‌و پیتێن خۆ ژ دارو هەڕیێ چێدكرن‌و دشیان ژ جهەكی بۆ جهەكێ دی ڤەگو هێزن‌و چاپبكەن.

بەلی چونكی زمانێ چینی یێ گرانەو پیتێن وی گەلەكن، ئەڤەبوو ئاستەنگ درێكا بەلاڤەبونا چاپێدا هەتا سەدێ پازدێ یێ زایینی، ئەوبوو (گوتێنبەرگ)ێ ئەلمانی ل سالا (١٤٤٠)ێ شیا ب سەرپیتێن چاپێ هەلببیت بۆ چاپكرنێ، و پاشی مەكینا چاپێ چێكرو پەرتووكا ئینجیلا پیرۆز پێ چاپكر.

ئەڤ دەستكەڤتێ مەزن د دەمەكێ كێمدا ل جیهانێ بەلاڤەبوو.

ئەڤرۆ ب رێكا پێشكەڤتنا زانست‌و پێزانینان شیان مەكینەكا چاپێ یا وەسا چێبكەن كو ددەمەكێ كێمدا ب هزاران بەرپەڕان ب جوانترین وێنەو نیگارو نڤیسین‌و نازكترین جۆرێ كاغەزێ چاپ بكەن.

ئاشكرایە كو مرۆڤ‌و شیانێن وی یێن هزری، نڤیسین ژسەر قالبێن هەڕیێ گەهاندە نووترین ئامیرێ چاپكرنێ‌و باشترین جۆرێ كاغەزێ.

واتا پەیڤان

پەیڤ		واتا
چاپکاری	:	چاپەمەنی
قالب	:	لبنە
چاخ	:	سەردەم
تەرش و کەواڵ	:	گیانەوەر، پەز و بزن
سەرهەلدان	:	راپەڕین
ئاستەنگ	:	ریگر

راهێنان

بەرسڤا ڤان پرسیاران بدە:

١. پەرتووکخانە دکەڤندا چەوا پێکهاتیە؟

٢. ئێکەمین پەرتووکخانە دمێژوویێدا کیژان بوو؟

٣. ئەرێ نڤیسین ژ بەرێ وەرە ب ڤی شێوەیێ نوکە بوو؟

٤. کێ بەلگێن پوزەڵێ بۆ نڤیسینێ بکارئینان؟

٥. مرۆڤ و شیانێن وی یێن هزری گەهشتنە چ؟

مخابن بۆ جهێ کوردا

مخابن بۆ جهێ کوردا
نهو لێ بویە ئێڤاری
هەتا ئەڤرۆ دخەودامان
بسەرداهات شەڤا تاری
جهێ مێرا جهێ شێرا
جهێ دینداری‌و خێرا
جهێ نامووس‌و ڤاڤێرا
نهۆ کەفتینە بن باری
بەری ئەڤرۆ جیهانگیربوون
ملووك‌و حاکم‌و میربوون
خۆدان حوکم‌و چەك‌و شیربوون
ژ ئەصلێ عنصرێ ئاری

"ئەحمەدێ نالبەند"

ئەحمەدێ نالبەند: کورێ ئەمینێ نالبەندە ل سالا ١٨٩١ زایینی ل گوندێ (بامەرنێ) سەر ب پارێزگەها دهۆکێ هاتیە دونیایێ و ل (٩)ی ئەیلوونا سالا (١٩٦٣) زایینی ب دەستێ‌خۆ ل گوندێ (خشخاشا) خۆ کوشت ل دەڤەرا بەرواری ژووری هاتە ڤەشارتن.

رێزمانا کوردی

وەرزێ ئێکێ

رستە

١. هەولێر پایتەختێ هەرێما کوردستانێیە.

٢. ئەحمەدێ خانی هۆزانڤانەکێ مەزنبوو.

٣. تۆ ئەرکێ خۆ جوان بنڤیسە.

٤. پێشمەرگە بەرگریێ ژ کوردستانێ دکەت.

٥. باژێرێ زاخۆ دکەڤیتە سەر رووبارێ خابوور.

بەرچاڤکرن:

قوتابییێ خۆشتڤی: ئەگەر ب هووری بنێرینە گۆتنێن سەری دێ بینین هەر ئێك ژوان نموونان ژ چەند پەیڤان پێکدهێتو هەر پەیڤەکێ واتایەکا تایبەت هەیەو مەبەستەکا سەربەخۆ ددەت، هەر وەسا پەیڤێن هەر نموونەکێ هەمی پێکڤە واتایەکا تەواو دبەخشن.

پێناسە:

رستە ژ چەندە پەیڤان پێکدهێتو پێکڤە واتایەکا تەمام د دەت ب هێمایەکا گونجای ب دوماهی دهێت (خالێ، نیشانا پرسیارێ، نیشانا مەندەهۆشییێ)

راهێنان (١)

ڤان رستان هەلوەشینەو بزانە هەر ئێك ژوان ژ چەند پەیڤان پێکهاتییە.

١. شڤان پەزی بۆ چەریێ دبەت.

٢. نەسرین گولان دچینیت.

٣. پێشمەرگە کوردستانێ ژ دوژمنان دپارێزیت.

٤. گوندی پەنیری ژ شیری چێدکەن.

٥. بەفر ل زفستانێ د باریت.

راهێنان (٢)

ڤان رستان ب پەیڤەکا گونجای پڕ بکە:

١. بابێ من....... بۆ ئاکرێ.

٢. شیرینێ .... نڤیسی.

٣. .... زەڤیێ دکێلیت.

٤. مامۆستا .... دخوینیت.

٥. کوردستان .... کوردانە.

راهێنان (٣)

هەر پەیڤەکێ ژڤان پەیڤان درستەکێدا بکاربینە:

(دکەلیت ، نیگار، هەڤیر، بازێڕ، نەورۆز).

راهێنان (٤)

رستا تەمام	رستا نە تەمام
بێریڤان بزنێ ددۆشیت	بهارو گولو گیا

تۆژی رستەیا تەمام ژ رستەیا نە تەمام جودا بکە:

١. قوتابیێ زیرەک.

٢. چیرۆک نڤیسین هونەرە.

٣. مەتین چیایەکێ.

٤. قوتابی ئەرکێ خۆ دنڤیسیت.

٥. هەلزێ کراسەکێ زەر کڕی.

راهێنان (٥)

ژ ڤێ نڤیسنا خوارێ چوار رستەیان بینەدەر:

نەورۆز سەرێ سالا کوردییە، رێکەفتی ٢١ێ هەیڤا ئادارێیە، رۆژەکا پیرۆزە چونکی نیشانا خەباتا مللەتێ کوردە دژی زۆرداریێ، لەوا بوویە جەژنەکا نەتەوەیی، هەر کوردەك شانازیێ ب نەورۆزی دکەت، جەژنا نەورۆزێ سێ رۆژن، ل جەژنا نەورۆزێ خەلک دچنە سەیرانانو ئاهەنگان دگێڕن. نەورۆز دەسپێکا بهارێیە، زڤستان بار دکەتو بهار بارێ خۆ ددانیت، دەشتو چیا، دۆلو نهالو بە تەن هەمی پێکڤە بێهنا بەهشتێ ددەن.

جۆرێن رستەیان

١. نازداریێ نامەك بۆ دایکا خۆ نڤیسی.

٢. کی چوو زاخۆ؟

٣. پەروین شیری ڤەخۆ.

٤. دهۆک چەندا خۆشە!

بەرچاڤکرن:

بنێرە رستەیێن سەری، هەر ئێکێ واتایەکا تەمام هەیە، بۆ مەبەستەکا جودا بکار هاتییە، ب هێمایەکا گونجای ب دوماهی هاتییە:

- رستەیا ئێکێ: راگەهاندنەکێ دگەهینیت.
- رستەیا دوویێ: پرسیارەک دەربارێ کەسەکی دکەت.
- رستەیا سێیێ: داخوازییەک تێدایە.
- رستەیا چوارێ: مەندەهۆشییەکێ دیاردکەت.

پێناسە:

رستە ژ لایێ دەربڕینێڤە چوار جۆرە:

١. رستەیا ڕاگەهاندنێ: رستەیەکە ڕاگەهاندنەکێ دگەهینیت و ل دوماهیێ خالەک دهێتە دانان.

٢. رستەیا پرس: رستەیەکە پرسیارەک پێ دهێتە کرن و ل دوماهیێ نیشانا (؟) پرسیارێ دهێتە دانان.

٣. رستەیا داخوازی: رستەیەکە داخوازیەک پێ دهێتە کرن و ل دوماهیێ خالەک دهێتە دانان.

٤. رستەیا مەندەهۆشییێ: رستەیەکە مەندەهۆشییەکا تێدایە و ل دوماهیێ نیشانا مەندەهۆشییێ (!) دهێتە دانان.

ڕاهێنان (١)

بۆ هەر جۆرەکی ژ جۆرێن رستان نموونەکێ بینەو نیشانا گونجای بۆ دانە.

راهێنان (٢)

ئەڤ رستەیێن ل خوارێ بۆ چ مەبەست بکار هاتینە:

١. ب هەڤکاری‌و برایەتی دێ سەرکەڤین.

٢. ئەڤ خامەیێ کێیە؟

٣. ڤێرە چەند جهەکێ خۆشە!

٤. ئەی لاوێ کورد ژ خەو رابە.

راهێنان (٣)

ڤان رستەیێن پرسیارێ بکە رستەیێن راگەهاندنێ:

١. کەنگی سەرهلدانا مللەتێ کورد دەست پێکر؟

٢. کێ کۆمارا کوردستانێ ل مەهاباد دامەزراند؟

٣. سالێ چەند هەیڤە؟

٤. رۆژێ چەند جاران ددانێن خۆ دشۆی؟

٥. ناڤێ قوتابخاناتە چییە؟

راهێنان (٤)

ڤان ڤالاهییان ب پەیڤەکا پرس پڕ بکە:

١. .... رووبارێ دیجلە ل هاڤینێ رادبیت؟

٢. هەنگ د .... دا دژیت؟

٣. .... کەلا دمدم ئاڤا کرییە؟

٤. .... گەنم دهێتە چاندن؟

٥. .... باران دباریت؟

راهێنان (٥)

ئـ- سپێدێ دێ چمە مێرگەسۆر. (کەنگی)

ب- کەنگێ دێ چییە مێرگەسۆر؟

تورژی ڤان رستەیێن ل خوارێ ب پەیڤا دناڤ کڤانیدا وەک وێنەیێ (ب) لێبکە:

١. تری ل بازاڕی دهێتە فرۆشتن. (ل کیڤە)

٢. باران زڤستانێ دباریت. (کەنگی)

٣. بەهاران گژوگیا دەردکەڤیت. (چ)

٤. ئاڤان ب کوردی دئاخڤیت. (کی)

٥. ئەڤی بفرۆشم باشترە. (کیژکی)

رستە

نیهاد- کار

١. بهار وەرزەکێ خۆشە.

٢. نێرگز گولەکا جوانە.

٣. هاژە کچەکا زیرەکبوو.

٤. گارە چیایەکێ بلندە.

٥. زاویتە هاڤینگەهەکا فێنکە.

بەرچاڤکرن:

ئەگەر بنێرینە رستێن سەری دێ بینین پەیڤێن:

(بهار، نێرگز، هاژە، گارە، زاویتە) ناڤن‌و پەسنەدارن (سیفەتدارن)و وان هیچ کارەک ئەنجام نەدایە، لەوا دبێژنێ نیهاد.

هەر وەسا پەیڤێن (خۆش، جوان، زیرەك، بلند، فێنك) هەڤالناڤن ب هاریکاریا کارێ نەتەمام پەسنا (وەسفا) ناڤێن پێش خۆ دکەن.

پێناسە:

١. نیهاد: پەیڤەکا بناغەییە (بنچینەییە) درستێدا (ناڤە یان جهناڤە) سیفەتدارەو کارێ رستێ کارەکێ نەتەمامە.

٢. کارێ نەتەمام: (ە، بوو، دبیت) ژ ژێدەرێ بوون دهێتە وەرگرتن.

راهێنان (١)

هەر ناڤەکی ژڤان ناڤان درستەکێدا بکار بینە ب مەرجەکی نیهاد بن:

(دۆشاڤ – سیلاڤ – کوردستان – چنار – خابوور).

راهێنان (٢)

ڤان کارێن نەتەمام درستەیاندا بکاربینە:

(ە، بوو، دێ بیت)

راهێنان (٣)

ڤان ڤالاهییان ب ناڤەکی پڕ بکە:

١. .... هۆزانڤانەکێ کورد بوو.

٢. ئەڤە ....یە.

٣. .... چیایەکێ بلندە.

٤. .... دێ بیتە ئەندازیار.

٥. .... مێژوو نڤیسەکێ کوردە.

رستە

بکەر - کار

١. ئاشنا ئەرکێ خۆ دنڤیسیت.

٢. مامۆستا رێزمانێ راڤەدکەت.

٣. فەرهاد هات.

٤. باپیر کەفت.

بەرچاڤکرن:

بنێرە رستەیێن سەری پەیڤێن (ئاشنا، مامۆستا، فەرهاد، باپیر) ناڤن و هەر ئێکی ژ وان کارەکێ ئەنجامدای، لەوا دبێژنە ڤان پەیڤان بکەر.

هەر وەسا درستەیێن سەریدا پەیڤێن (دنڤیسیت، راڤەدکەت، هات، کەفت) کارن کو بکەران ئەنجامداینە د دەمەکێ دیارکریدا.

پێناسە:

١. بکەر: پەیڤەکا بناغەییە (بنچینەییە) درستەیێدا، کارەك کرییە یان دێ کارەکی کەت یان کارەك دایە پاڵ.

٢. کار: پەیڤەکا بناغەییە (بنچینەییە) درستێدا، کریارەکێ نیشا د دەت و د دەتە و پاڵ کەسەکی یان تشتەکی د دەمەکێ دیارکریدا.

راهێنان (١)

بکەری ڤان رستەیێن خوارێ بینەدەر:

١. رەزڤان مێوان دکەزێخیت.

٢. ئازاد ل سلێمانییێ دژیت.

٣. هاژە ل زاخۆ دخوینیت.

٤. جووتیار زەڤییێ دکێلیت.

٥. دانا چوو بازێڕێ رانییە.

راهێنان (٢)

کاری ڤان رستەیێن خوارێ بینەدەر:

١. شەڤینێ دەستکەکێ گولان کڕی.

٢. من رێزان دیت.

٣. دایکا من هەڤیری دشێلیت.

٤. خووشکا من دێ نانی پێژیت.

٥. رەوشەنێ فراڤین خوار.

راهێنان (٣)

بکەرو کاری ژڤان رستەیێن خواریّ بینەدەر:

١. خوناڤ دیّ تەشییّ رێسیت.

٢. من نیگارەکیّ رەنگین کڕی.

٣. کاوە تری دچنیت.

٤. نێرگز ئاڤیّ ڤەدخۆت.

٥. شەنگیّ پرچا خۆ شەکر.

راهێنان (٤)

ڤان ڤالاهییان ب بکەرەکی پڕ بکە:

١. .... یارییان دکەت.

٢. .... مالێ دمالێت.

٣. .... گۆشتی دفرۆشیت.

٤. .... هێکان دکەت.

٥. .... فڕی.

تەمامکەرێ بکەری

١. بەلگێ دارێ وەریا.

٢. کورێ من هات.

٣. خووشکا شڤانی نڤست.

٤. شووشا پەنجەرێ شکەست.

٥. قوتابییێن مە چوونە سەیرانێ.

بەرچاڤکرن:

ئەگەر بنێرینە رستەیێن سەری دێ بینین:

١. پەیڤێن (بەلگ – کور- خووشك – شووشە- قوتابییێن) پەیڤێن بناغەیینە (بکەرن).

٢. پەیڤێن (وەریا – هات – نڤست - شکەست - چوونە) پەیڤێن بناغەیینە (کارن).

٣. ئەو پەیڤێن دناڤبەرا بکەرو کاریدا تەمامکەرێن بکەرینە درستەیێن سەریدا.

- درستەیا ئێکێدا ئامرازێ خستنەسەر(دانەپال)(ێ) پەیڤا (دار) ب پەیڤا (بەلگ) ڤەگرێددەتو دبێژنە پەیڤا (دار) تەمامکەرێ بکەری.

هەروەسا ب هەمان شێوە پەیڤا (من) درستا دوویدا دهێتە راڤەکرنو دبیتە تەمامکەرێ بکەری.

- درستەیا سێییدا ئامرازێ خستنەسەر (دانەپالێ) (ا) پەیڤا (شڤان) ب پەیڤا (خووشک) ڤەگریددەتو دبێژنە پەیڤا (شڤان) تەمامکەرێ بکەری.

هەروەسا ب هەمان شێوە رستەیا چوارێ دهێتە راڤەکرنو پەیڤا پەنجەر دبیتە تەمامکەرێ بکەری.

- رستەیا پێنجێدا ئامرازێ خستنەسەر (دانەپالێ) (ێن) پەیڤا قوتابیێن ب پەیڤا (مە) ڤەگریددەتو دبێژنە پەیڤا (مە) تەمامکەرێ بکەری.

پێناسە:

تەمامکەرێ بکەری: ئەو پەیڤە د رستەییدا دایە پالێ ناڤەکی یان جهناڤەکی ب هاریکارییا ئامرازێن دانەپالێ:

(ێ) بۆ رەگەزێ تاکێ نێر.

(ا) بۆ رەگەزێ تاکێ مێ.

(ێن) بۆ رەگەزێ نێرو مێ یێن کۆ.

راهێنان (١)

رسته	بکەر	تەمامکەرێ بکەری
کۆترا من فڕی	کۆتر	من

تـوژی وەك نموونـا سـەری تەمامکەرێ بکـەری ژڤـان رسـتێن خـوارێ بینەدەر.

١. کەوێ مە رەڤی.

٢. دەرگەهێ پۆلێ ڤەبوو.

٣. ئاڤا رووباری رابوو.

٤. بارانا بهارێ تاڤ تاڤ دباریت.

٥. مامۆستاییێن مە هاتن.

راهێنان (٢)

ڤان ڤالاهییان ب تەمامکەرێ بکەری پڕ بکە:

١. بەفرا .... حەلیا.

٢. سەرما .... نەما.

٣. بەلگێن .... وەریان.

٤. باغچێ .... بشکفت.

٥. بەرخێ .... دباڕینیت.

راهێنان (٣)

هەر پەیڤەکێ ژڤان پەیڤان درستەکێدا بکاربینە ب مەرجەکی ببنە تەمامکەرێن بکەری:

(مە، دهۆك، گارە، گوند، شیرین).

کـــار

١. (هێمن)ی چیرۆکەك نڤیسی.
٢. شیرین دێ گۆڤارێ خوینیت.
٣. کوڕی من فراڤین خوار.
٤. مامز گیای دخۆت.
٥. کارەبێ جادە روونکر.
٦. هەلز روونشت.

بەرچاڤکرن:

دزمانێ کوردیدا رستە بێ کار نابیت، دڤان رستەیێن سەریدا پەیڤێن (نڤیسی– دێ خوینیت– خوار– دخۆت – روونشت– روونکر) کارن، روودانا کریارەکێ ددەمەکێ دیارکریدا نیشامەددەن، ژلایێ کەسەکی یان گیانەوەرەکی یان تشتەکی دهێنە ئەنجامدان.

– درستا ئێکێدا کارێ (نڤیسی) ددەمێ بۆریدا دایە پالٚ بکەری (هێمن).

– درستا دوویێدا کارێ (دێ خوینیت) د دەمێ بۆریدا دایە پالٚ بکەری (شیرین).

– درستەیا سێییێدا کارێ خوار د دەمێ بۆریدا دایە پالٚ بکەری (کوڕ).

- درستەیا چوارێدا کارێ (دخۆت) د دەمێ نەبۆریدا دایە پاڵ بکەری (مامز).
- درستەیا پێنجێدا کارێ روونکر د دەمێ بۆریدا دایە پاڵ بکەری (کارەب).
- درستەیا شەشێدا کارێ روونشت د دەمێ بۆریدا دایە پاڵ بکەری (هەلز).

پێناسە:

کار: پەیڤەکە کریارەکێ ددەتە پاڵ کەسەکی یان تشتەکی ددەمەکێ دیارکریدا.

کار ژ لایێ دەمیڤە دبیتە دوو جۆر:

١. بۆری.

٢. نەبۆری
- **نهو**
- **داهاتی**

راهێنان (١)

پێنج رستەیان بینە پاشی کارێن وان دیار بکە.

راهێنان (٢)

ئەڤان ڤالاهییێن خوارێ ب کارەکێ گونجای پڕ بکە:

١. ل زڤستانێ بەفر ....

٢. من شەش شتل دناڤ باغیدا ....

٣. من کیلۆیەکا تری ....

٤. پەری جلکان ....

٥. وان پەرتووکا رێزمانێ ....

راهێنان (٣)

هەر کارەکی ژڤان کاران درستەکێدا بکاربینە:

(بڕی– دێ نڤیت – تراشی – گرت – دچیت)

دەمێن کاری

ئـ- کارێ بۆری:

١. ئەڤرازی گولەک چاند.

٢. ئەڤرازی گولەک دچاند.

٣. ئەڤرازی گولەک چاندبوو.

٤. ئەڤرازی گولەک چاندییە.

بەرچاڤکرن:

ئەگەر ب هووری بنێرینە رستەیێن سەری دێ بینین پەیڤێن: (چاند، دچاند، چاندبوو، چاندییە) هەمی پەیڤێن بناغەیینە کریارەك دابنەپاڵ کەسەکیو دپێش ئاخافتنێدا روودانە، دبێژنێ کارێ بۆری. (چاند)کارێ بۆریێ سادەیە، هیچ نیشانەیەك وەرنەگرتییە. جۆرێن دی ژ وی هاتینە وەرگرتن. بۆریێ بەردەوام نیشانا (د) و بۆریێ دوور نیشانا (بوو) و بۆریێ تەمام پاشگرێ (ییە) وەردگریت ئەگەر کارێ بۆری ب پیتەکا نەبزوێن ب دوماهی هاتبیت. بەلێ هەکە کارێ بۆری ب پیتەکا بزوێن ب دوماهی هات ، کارێ بۆریێ تەمام دێ (یە) وەرگریت، وەك:- کێلا ، کێلایە ، چوو ، چوویە

پێشگر	کاری رابووری	پاشگر	کاری رابووری	جۆرێ وی
-	چاند	-	چاند	سادە
د	چاند	-	دچاند	بەردەوام
-	چاند	بوو	چاندبوو	دوور
-	چاند	ییە	چاندییە	تەواو

دەمێن کارێ بۆری:

١. کارێ بۆریێ سادە
٢. کارێ بۆریێ بەردەوام
٣. کارێ بۆریێ دوور
٤. کارێ بۆریێ تەمام

پێناسە:

کارێ بۆری: کارەکەکریارەکێ ددەتە پاڵ کەسەکی یا تشتەکی ددەمێ بۆریدا.

راهێنان (١)

کاری بــۆری ژڤان رستەیان بینە دەرو جۆرێ وی دیار بکە:

١. ئەڤ پەرژانە سۆت.

٢. ئەوی بازێرێ ئامەد دیتییە.

٣. دەمێ ئەز هاتیم ئەو چوو بوو.

٤. دوهی باران دباری.

راهێنان (٢)

ئـ– فرِی.

ب– فرِییە، فرِیبوو، دفرِی.

تورژی ڤان کاران وەك نموونا (ب) لێبکە:

(بر، چوو، هێرا، شکاند)

راهێنان (٣)

هەر کارەکی ژڤان کارێن بــۆری درستەکێدا بکاربینە:

(چاندییە، کێلایە، شێلا، نڤستبوو، دخواند)

راهێنان (٤)

بکەرو کاری ژڤان رستەیێن خواریێ بینەدەر:

١. جووتیار لسەر کانییێ روونشتبوو.

٢. پەروینێ زاد لێنا.

٣. ژیمانێ کراسێ خۆ دورییە.

٤. گوشت فرۆشی گۆشت فرۆشت.

٥. باغەوانی گولەک چاند.

راهێنان (٥)

ئـ – فڕی

ب– نەفڕی، نەفڕییە، نەفڕیبوو، نەدفڕی.

تۆژی ڤان کارێن بــۆری وەک نموونا(ب)لێبکە:

خواند، کڕی، نڤست

دەمێن کاری

کاری رانەبووری

(نهۆ و داهاتی)

١. ئەرکێن خۆ دێ نڤیسم.

٢. ئەرکێن خۆ دنڤیسم.

بەرچاڤکرن:

ئەگەر ب هووری بنێرینە رستەیێن سەری دێ بینین کارێن (دێ، نڤیسم، دنڤیسم).

کریارەکێ نیشاددەن کو ددەمێ ئاخافتنێدا یان پشتی ئاخفتنێ روو ددەن.

- درستەیا ئێکێدا کارێ (دێ نڤیسم) بۆ دەمێ پشتی ئاخفتنێ روودەت چونکی (دێ) نیشانا کارێ داهاتییە لەوا دبێژنێ کارێ نە بۆری بۆ دەمی داهاتی.
- درستەیا دوویێدا کارێ (دنڤیسم) بۆ دەمێ نهۆ دگەل ئاخافتنێ روودەت چونکی (د) نیشانا کارێ نهۆیە، لەوا دبێژنێ کارێ نە بۆری بۆ دەمێ نهۆ.

پێناسە:

کارێ نەبۆری: کارەکە کەسەك دەمێ ئاخافتنێدا یان پشتی ئاخافتنێ دکەت یان دکەڤیتە پاڵ کەسەکی یان تشتەکی.

راهێنان (١)

کارێ نەبۆری ژ ڤان رستەیاندا بینەدەر:

١. ئازاد دێ چیتە سەیرانێ.

٢. ب شەڤێ زوو دنڤم سپێدێ زوو رادبم.

٣. رەڤەند ل کارگەهێ کاردکەت.

٤. ئەز چیرۆکەکێ دخوینم.

٥. هاڤین تری دخۆت.

راهێنان (٢)

هەر کارەکی ژڤان کارێن نە بۆری درستەکێدا بکاربینە:

(دادگرم، دێ چینیت، دادقوتیت، دێ نمینیت، دشۆت)

راهێنان (٣)

ئەڤان کارێن نـــەبۆری بکە کارێن بۆری:

(دێ چم، دتەحـسیت، دنڤیـت، دێ بەخـشیت، دخـۆت، دێ ئاڤـدەت، ژبەردکەت)

راهێنان (٤)

ئـ- دێ چم.

ب- ناچم.

ئەڤان کارێن خوارێ وەک نموونا (ب) بکەنەرێ:

دئاخڤیـت، دمـاڵن، دێ چـینیت، دشـێلین، هەلـدگرم، دتراشـیت، پێشدکەڤیت.

راهێنان (٥)

هەر کارەکێ نــەبۆری هەیە دەربینە:

گونـدی زڤـستانێ لبــەر بــەرۆژکان درووونـن، دەریــارێ کاروبــارێ خـۆ دئاخڤن، ژنهۆ وێڤـه ب ئامیرێن نـوو زەڤـیـێن خـۆ دێ کـێڵن و ئاڤـدەن و دچینن، گوندی ژ دەست دەربەگان رزگاربوون، میری دەسـتـێ وان دگریـت دا پێش بکەڤن.

وەرزی دووێ

کارێ داخوازی

١. زارۆکینۆ بخوینن.

٢. ئەوێ پەنجەرێ دا ئێخە.

٣. دەستو چاڤێن خۆ بشۆ.

٤. شەڤێ زوو بنڤە.

٥. لاوان خەباتێ بکەن.

بەرچاڤکرن:

ئەگەر بنێرینە پەیڤێن (بخوینن، دائێخە، بشۆ، بنڤە، بکەن).

دێ بینین کارن‌و پشتی ئاخفتنێ یەکسەر داخوازییەک پێ دهێتە کرن لەوا دبێژنە وان کاران (داخوازی).

پێناسە:

کارێ داخوازی: کارەکە داخوازییەك پێ ژکەسێ دووێ(تاک یان کۆ) دهێتە کرن کو ئێکسەر پشتی ئاخڤتنێ بکەت.

راهێنان (١)

کارێ داخوازی ژڤان رستەیێن خوارێ بینەدەر:

١. نەسرین وەرە، روونە.

٢. هاریکارییا هەژاران بدە.

٣. زەڤییان بکێلن و گەنمی بچینن.

٤. نەورۆزێ جلکێن جوان لبەر خۆ بکەن.

٥. هەرە وانا خۆ بخوینە پاشی بنڤە.

٦. ددانێن خۆ جوان بشۆن.

٧. دەسماڵەکا پاقژ هەلبگرە.

راهێنان (٢)

ڤان ڤالاهییان ب کارەکێ داخوازی پڕ بکە:

١. سپێدەیان وەرزشێ............

٢. شیری .... زارۆکی.

٣. هوون .... بۆ بادینان.

٤. وانەیا خۆ ....

٥. ئاهەنگەکێ............ .

راهێنان (٣)

ئـ – بکرە

ب– نەکرە

تۆژی ڤان کارێن خوارێ وەکـ نموونا (ب) لێبکە:

(بفرۆشن، بخۆ، دابەزە، بنڤیسن، ئاڤابکەن، برێسە).

راهێنان (٤)

ئـ– چاند

ب– دچینیت، بچینە

تۆژی ڤان کارێن خوارێ وەکـ نموونا (ب) لێبکە:

(وەرگرت، خواند، کەفت، راوەستا)

کار

کاری تێنەپەڕ - کاری تێپەڕ

-ئـ-

١- فەرهاد هات.

٢- زارۆك نڤست.

-ب-

١- جووتیاری زەڤی کێلا.

٢- دلۆڤان نانی دخۆت.

بەرچاڤکرن:

١-ئەگەر بنێرینە رستەیێن پشکا(ئـ) دێ بینین هەر رستەیەك ژبکەری و کاری پێکدهێت، کار بتنێ واتایا رستەیێ تەمام دکەت، بێی ئەرك ژبکەری تێپەڕ ببیتە سەر کەسەکی یان تشتەکێ دی، ژبەر هندێ دبێژنێ کاری تێنەپەڕ وەکی(هات،نڤست).

٢- ئەگەر بنێرینە رستێن پشکا (ب) دێ بینین هەر رستەیەك ژبکەری و بەرکاری و کاری پێکدهێت، لێ کارێن (کێلا) و (دخۆت) نەشیاینە بتنێ واتایا رستەیان تەمام بکەن، لێ پێدڤی ب پەیڤەکا دی هەیە وەکی پەیڤا(زەڤی) درستەیا ئێکێدا و پەیڤا (نان) درستەیا دوویێدا کو دبێژنێ(بەرکار) لەوا دبێژنە ڤان کاران (کارێ تێپەڕ).

بنێرە ڤی خشتەی:

کاری تێنەپەڕ		
بکەر	بەرکار	کار
فەرهاد	____	هات
زارۆك	____	نڤست

کاری تێپەڕ		
بکەر	بەرکار	کار
جوتیاری	زەڤی	کیلا
دلۆڤان	نانی	دخۆت

پێناسه:

١- كارێ تێنەپەڕ: ئەو كارە درستەیێدا پێدڤی ب بكەری هەبیت و پێدڤی ب بەركاری نەبیت بۆ تەمامكرنا واتایا رستەیێ.

٢- كارێ تێپەڕ: ئەو كارە درستەیێدا پێدڤی ب بكەری و بەركاری هەبیت بۆ تەمامكرنا واتایا رستەیێ.

راهێنان(١)

كارێ تێنەپەڕ و كارێ تێپەڕ ژ ڤان رستەیان بینەدەر.

١- ئەز ل كوردستانێ دژیم.

٢- شیر كەلی.

٣- كوردان دوژمن بەزاند.

٤- مریشك هێلكان دكەت.

٥- رزگار روونشت.

٦- زاڕۆك دكەنیت.

راهێنان(٢)

ڤان بۆشاییان ب ڤان كاران پڕبكە:

هەڕفت، زا، رشت، باری

١- دەو........... .

٢- خانی ....

٣- كانی ....

٤- باران ....

راهێنان(٣)

ڤان بۆشاییان ب ڤان کارێن تێپەڕ پڕبکە.

(دیت،دکەت، دخوینیت، دپارێزیت، دچینین)

١- بـاوەر وەرزشێ ....

٢- من ئازاد ....

٣- ئەم گولان ....

٤- کاوە رۆژنامێ ....

٥- پێشمەرگە کوردستانێ ....

راهێنان(٤)

ئ: فڕی

ب: فڕاند

ڤان کارێن خوارێ وەك (ب) لێبکە:

(کەلی، باری ، هەڕفت، زڤڕی)

تەمامکەرێ کاری

١. شیرینێ فراڤین خوار.

٢. مریشکێ هێکەک کر.

٣. دلۆڤان ل دهۆکێ دژیت.

٤. ئاراس ژ زاخۆ هات.

بەرچاڤکرن:

ئەگەر بنێڕینە رستەیێن سەری دێ بینین پەیڤین:

(فراڤین، هێکەک، ل دهۆك، ژ زاخۆ) تەمامکەرێن واتایا ڤان کارانە (خوار، کر، دژیت، هات).

پێناسە:

تەمامکەرێ کاری: پەیڤەکە واتایا کاری تەمام دکەت.

راهێنان (١)

تەمامکەرێ کاری ژڤان رستەیان بینەدەر:

١. دایکا من نانی دبێژیت.

٢. مامۆستایێ مە رۆژنامێ دخوینیت.

٣. شیرین ئاڤێ ژ رووباری دئینیت.

٤. خوشکا پەروینێ دلاندکێدا نڤست.

٥. کورێ سەگڤانی ل زانکۆییێ دخوینیت.

راهێنان (٢)

هەر پەیڤەکێ ژڤان پەیڤان درستەکێدا بکاربینە ب مەرجەکی ببنە تەمامکەرێن کاری:

(پەرتووک، خامە، قوتابخانە، ترومبێل تێشت)

راهێنان (٣)

ڤان ڤالاهییان ب ڤان پەیڤان پڕ بکە:

ئەی رەقیب، گیا، نەخشە، زەڤی

١. بەرخ .... ی دخۆت.

٢. ئەندازیار .... ی دکێشیت.

٣. قوتابی سروودا .... دبێژن.

٤. جووتیار .... ی دکێلیت.

ئامرازێن دانەپالێ (خستنەسەر)

١. کوڕێ من چوو قوتابخانێ.

٢. کچا من بووکەك کڕی.

٣. زاڕۆکێن قوتابخانێ چوونە سەیرانێ.

بەرچاڤکرن:

ئەگەر ئەم بنێڕینە رستەیێن سەری دێ بینین:

١. درستەیا ئێکێدا ئامرازێ (ێ) پەیڤا کوڕ دایە پال پەیڤا من ئانکۆ (ێ) ئامرازێ دانەپاڵە بۆ رەگەزێ نێرێ تاك.

٢. درستەیا دوویێدا ئامرازێ (ا) پەیڤا کچ دایە پال پەیڤا (من) ئانکۆ (ا) ئامرازێ دانەپاڵە بۆ رەگەزێ مێیێ تاك.

٣. درستەیا سێیێدا ئامرازی (ێن) پەیڤا زارۆك دایە پال پەیڤا قوتابخانە ئانکۆ (ێن) ئامرازێ دانەپاڵە بۆ رەگەزێ نێرو مێیێ کۆ.

پێناسە:

ئامرازێ دانەپالێ: ناڤەکی ددەتەپاڵ ناڤەکی یان جهناڤەکی.

ێ : ئامرازێ دانەپاڵە بۆ رەگەزێ نێرێ تاک.

ا : ئامرازێ دانەپاڵە بۆ رەگەزێ مێیێ تاک.

ێن : ئامرازێ دانە پاڵە بۆ هەردوو رەگەزان ئەگەر کۆ بن.

راهێنان (١)

ئامرازێن دانەپالێ ژڤان رستەیان بینە دەر.

١. کۆترا سپی فڕی.

٢. سەگێ رەش رەوی.

٣. بزنا من چەری.

٤. کەوێ زۆزانا دقەبیت.

٥. دراڤێ سپی بۆ رۆژا رەشە.

٦. سێڤێن بەرواریبان بکڕە.

راهێنان (٢)

ڤان ڤالاهییان ب ئامرازەکێ دانە پالێ ژ ئەڤێن ل خوارێ پڕبکە:

ێ، ا، ێن

١. سەر .... مرۆڤی نە ئێشیت هەوجەی دەرسۆکی نینە.

٢. هەتا نیڤ .... دەستی رەش نەبیت تام ....
دەڤی خۆش نابیت.

٣. زارۆک .... من نڤستن.

٤. پێشمەرگە .... مە بەرگرییێ ژ کوردستانێ دکەن.

٥. ئەز ل بازێڕ .... دهۆک دخوینم

ئامرازێن پەیوەندی

١. باڵندە ب دوو شاپەڕان دفڕیت.

٢. خوون ژ دلی دچیتە لەشی.

٣. زارۆک ل باغچێ ساڤایان فێردبیت.

٤. کەوەکی بۆ من بکڕە.

٥. مامۆستا وەک بابێ مرۆڤییە.

٦. هەتا نیڤا دەستی ڕەش نەبیت تا مادەڤێ خۆش نابیت.

بەرچاڤکرن:

ئەگەر بنێڕینە ڕستەیێن سەری دێ بینین:

١. ئامرازێ (ب) پەیوەندییێ درستەیا ئێکێدا نیشامە ددەت کو بالندە ب دوو شاپەران دفڕیت نە ب تشتەکێ دی.

٢. ئامرازێ (ژ) پەیوەندییێ درستەیا دووێدا نیشامە ددەت کو خوین ژ دلی دچیتە لەشی نە ژ چ جهێن دی.

٣. ئامرازێ (ل) پەیوەندییێ نیشامەددەت کو زارۆك ل باغچەی دخوینیت نە ل چ جهێن دی.

٤. درستا چوارێدا ئامرازێ (بۆ) پەیوەندییێ نیشامەددەت کو کەوەکی بۆ من بکڕە نە بۆ کەسەکێ دی.

٥. درستەیا پێنجێدا ئامرازێ (وەک) پەیوەندیێ نیشامەددەت کو ماموستا وەک بابێیە نەوەک ئێکێ دی.

٦. درستەیا شەشێدا ئامرازێ (هەتا) پەیوەندیێ نیشامەددەت کو هەتا نیڤا دەسی رەش نەبیت نە چ ئەندامێن دیێن لەشی تاما دەڤی خۆش نابیت.

پێناسە:

ئامرازێ پەیوەندی: پەیڤەکە درستەیێدا پێشیا ناڤەکی یان جهناڤەکی دهێت بۆ دیارکرنا پەیوەندیا وێ پەیڤی دگەل پەیڤەکا دی.

ئامرازێن پەیوەندی ئەڤەنە: (ب، ژ ، ل ، بۆ ، وەک ، هەتا)

راهێنان (١)

ئامرازێ پەیوەندی ژڤان رستەیێن خوارێ بینە دەر:

١. دراڤێ سپی بۆ رۆژارەشە.

٢. رەزڤان ژ کەرکووك هاتەڤە.

٣. ئەز ب فرچەی ددانێن خۆ دشۆم.

٤. رۆونە هەتا ئەز بهێم.

٥. شێرکۆ ل زانکۆیێ دخوینیت.

راهێنان (٢)

هەر ئامرازەکی ژڤان ئامرازان درستەکێدا بکاربینە:

(ژ، ل ، ب ، بۆ ، هەتا)

راهێنان (٣)

ڤان ڤالاهییان ب ئامرازەکێ پەیوەندییێ گونجای پڕ بکە:

١. دارا ئازادییێ .... خوینێ دهێتە ئاڤدان.

٢. هەڤالێ من .... مالێ دەرکەفت.

٣. باڵندە .... زۆزانا کۆچ دکەن.

٤. .... باران نەبارن کانی نازێن.

٥. من هەڤالێ خۆ .... سەیرانێ دیت.

جهناڤ

جهناڤێن کەسی یێن جودا

ئـ- کۆما من

١. من زەڤی کێلا.

٢. مە زەڤی کێلا.

٣. تە ئەرکێ خۆ نڤیسی.

٤. هەوە ئەرکێ خۆ نڤیسی.

٥. وی نان خوار، وێ نان خوار.

٦. وان نان خوار.

بەرچاڤکرن:

ئەگەر بنێرینە رستەیێن سەری دێ بینین:

١. پەیڤا (من)درستەیا ئێکێدا جودا شوونا ئاخافتنکەرێ تاك دهێتە گۆتن.

٢. پەیڤا (مە)درستەیا دوویێدا جودا شوونا ئاخافتنکەرێ کۆ دهێتە گۆتن.

٣. درستەیا سێییێدا پەیڤا (تە) جودا شوونا کەسێ تاکێ بەرامبەر ئاخافتنکەری دهێتە گۆتن.

٤. پەیڤا (هەوە) درستەیا چوارێدا جودا شوونا کەسێن بەرامبەر ئاخافتنکەری دهێتە گۆتن.

٥. پەیڤا (وی– وێ) درستەیا پێنجێدا جودا شوونا کەسێ تاکێ نەبەر هەڤ ل جهێ ئاخافتنێ دهێتە گۆتن.

٦. پەیڤا (وان) درستەیا شەشێدا جودا شوونا وان کەسێن نە بەرهەڤ ل جهێ ئاخافتنێ دهێتە گۆتن.

پێناسە:

جێناڤێ کەسی یێن جودا کۆما (من): ئەو پەیڤن درستەیێدا جهێ کەسێ ئێکێ و دوویێ و سێیێ تاك و کۆ دهێنە گۆتن ئەڤ کۆمە دگەل کارێ بۆریێ تێپەڕ[1] دهێنە بکارئینان.

کۆما من

کەس	تاک	کۆ
ئێکێ	من	مە
دوویێ	تە	هەوە
سێیێ	وی، وێ	وان

[1] ئەڤە پێزانینە بۆ مامۆستایە.

راهێنان (١)

جهناڤێن جودا ژڤان رستەیان بینەدەر:

١. من بەفرمالی.

٢. وێ فراڤین لێنا.

٣. مە قوتابخانە پاقژکر.

٤. هەوە مریشک فرۆشتن.

٥. وان دوژمن بەزاند.

راهێنان (٢)

جهناڤەکی دانە جهێ وان ناڤێن هێل لبن هاتییە کێشان.

١. شڤانی پەز چەراند.

٢. بێرییێ بزن دۆشت.

٣. جووتیاران زەڤی کێلان.

٤. ئازادی و نەوزادی سێڤ چنین.

راهێنان (٣)

جهناڤێ جودایێ كەسێ ئێكێ كۆ (مـه) د دوو رستەیاندا بكـار بینـه ب مەرجەكی درستەیا ئێكێـدا بكـەر بیـت، درستەیا دووێـدا تەمامكەرێ بكـەری بیت.

راهێنان (٤)

هەر جهناڤەكی ژڤان جهناڤان درستەكێدا بكاربینه:

(من، مە، تە، هەوە، وی، وێ، وان)

جهناڤێن کەسی یێن جودا

ب- کۆما ئەز

١. ئەز دێ ئەرکێ خۆ نڤیسم.

٢. ئەم دێ ئەرکێ خۆ نڤیسین.

٣. تو دێ چیرۆکەکێ بێژی.

٤. هوون (هوین) دێ چیرۆکەکێ بێژن.

٥. ئەو هات.

٦. ئەو هاتن.

بەرچاڤکرن:

ئەگەر بنێرینە رستەیێن سەری دێ بینین:

١. پەیڤا (ئەز) درستەیا ئێکێدا ئێکسەر شوونا کەسێ تاکێ ئاخافتنکەر دهێتە گۆتنو پەیڤا دێ نڤیسم کارەکێ نەبۆرییە.

٢. پەیڤا (ئەم) درستەیا دوویێدا ئێکسەر شوونا کەسێ کۆیێ ئاخفتنکەر دهێتە گۆتن وکارێ دێ نڤیسین کارەکێ نەبۆرییە.

٣. پەیڤا تو درستەیا سێیێدا ئێکسەر شوونا کەسێ تاکێ بەرامبەر ئاخافتنکەری دهێتە گۆتنو کارێ دێ بێژی کارەکێ نەبۆرییە.

٤. پەیڤا (هوون)درستەیا چوارێدا ئێکسەر شوونا کەسێن کۆیێن بەرامبەر ئاخفتنکەری دهێتە گۆتنو کارێ دێ بێژن کارەکێ نەبۆرییە.

٥. پەیڤا (ئەو)درستەیاپێنجێدا ئێکسەر شوونا کەسێ تاکێ نەبەر هەڤ ل جهێ ئاخافتنێ دهێتە گۆتنو پەیڤا هات کارەکێ بۆریێ تێنەپەڕە.

٦. پەیڤا (ئەو) درستەیا شەشێدا ئێکسەر شوونا کەسێن کۆیێن نەبەر هەڤ ل جهێ ئاخافتنێ دهێتە گۆتن و پەیڤا هات کارێ بۆریێ تێنەپەڕە.

پێناسە:

جهناڤێن کەسی یێن جودا کۆما (ئەز): ئەو پەیڤن درستەییێدا شوونا کەسێ ئێکێ و دوویێ و سێیێ تاک و کۆ دهێنە گۆتن.

[1] ئەڤ کۆمە دگەل کارێ نەبۆریێ (تێپەڕو تێنەپەڕ) دهێت، هەروەسا دگەل کاری بـۆریێ تێنپەڕ دهێت هەروەسا دگەل کاری داخوازی تێنپەڕ دهێت .

کۆما ئەز

کەس	تاک	کۆ
ئێکێ	ئەز	ئەم
دوویێ	تو	هوون (هوین)
سێیێ	ئەو	ئەو

[1] ئەڤـ پێزانینە بۆ مامۆستایە.

راهێنان (١)

جهناڤێن جودا ژڤان رستەیان بینەدەر:

١. ئەز دێ چمە سەیرانێ.

٢. ئەم بەرگریێ ژ وەلاتێ خۆ دکەین.

٣. ئەو نامەیەکێ دنڤیسیت.

٤. هوون ترێ دچنن.

٥. تو چ دخوینی؟

٦. ئەز چیاو تو چیا گۆلك ما بێ گیا.

راهێنان (٢)

جهناڤەکی دانە شوونا ناڤێن هێل دبندا کێشای دڤان رستەیێن خوارێدا:

١. ئازاد چووچکێ دفڕینیت.

٢. شیرین نامەیەکێ بنڤیسە.

٣. ئاشناو هەلز هەڤیری بکەن.

٤. هیوا هەڕە مالێ.

راهێنان (٣)

هەر جهناڤەکی ژڤان جهناڤان درستەکێدا بکاربینە:

ئەز، ئەم، تو، هوون، ئەو

جهناڤێن کەسی یێن لکاو

١. ئەز دێ چم.

٢. ئەم دێ چین.

٣. تو دێ چی.

٤. هوون دێ چن.

٥. ئەو دێ چیت.

٦. ئەو دێ چن.

بەرچاڤکرن:

ئەگەر بنێرینە رستەیێن سەری دێ بینین کۆمەکا جهناڤێن لکاو دزمانێ کوردیدا هەنە بۆ کەسێ ئێکێ و دوویێ و سێیێ تاک و کۆ وەك دخشتێ خوارێدا هاتینە دیارکرن.

کەس	تاک	کۆ
ئێکێ	م	ین
دوویێ	ی	ن
سێیێ	یت	ن

پێناسە:

جهناڤێ لکاو: ئەو جهناڤە کو بتنێ ناهێت ئەگەر ب پەیڤەکا دیڤە نە نووسییێت. رستە ب جهناڤێ لکاو دەست پێناکەت، ل شوونا کەسێ ئێکێ و دووێ سێیێ تاک و کۆ بکار دهێت.

ئەو کەس ژی ئەڤەنە: ١. ئاخافتنکەر ٢. کەسێ گوهدار

٣. کەسێ نەبەر هەڤ

راهێنان (١)

جهناڤێن لکاو ژڤان رستەیێن خوارێ بینەدەر:

١. ئەز دێ ئەرکێ خۆ نڤیسم.

٢. ئەم دێ زەڤییا خۆ چینین.

٣. تو دێ نیگارەکی کێشی.

٤. هوون گەنمی ب تەنەکێ دپیڤن.

٥. ئەو ئاڤێ دکێشیت.

٦. ئەو رەزێ خۆ دکۆلن.

راهێنان (٢)

ئـ- نڤست

ب – نڤستم، نڤستین، نڤستی، نڤستن، نڤست، نڤستن.

تو ژی ڤان كاران وەكـ نموونا(ب)لێبكە:

هات، چوو، فڕی، روونشت

راهێنان (٣)

بەرامبەر جهناڤێن كەسی یێن جودا، جهناڤێن لكاو بینە:

ب	ئـ
م	ئەز
....	ئەم
....	تو
....	هوون
....	ئەو

راهێنان (٤)

ئەڤ جهناڤێن لکاوێن خوارێ ل جهێ چ جهناڤێن کەسی یێن جودا دهێن:

١) م ٢) ین

٣) ی ٤) ن

راهێنان (٦)

ڤان ڤالاهییان پڕ بکە:

١. ئەز چووم.

٢. ئەم ....

٣. تو ....

٤. هوون ....

٥. ئەو ....

﴿ راهێنانێن گشتی ﴾

راهێنان (١)

بکەرو کاران ژڤان رستەیێن خوارێ بینەدەر:

١. خەلکێ گوندێ مە گولبەرۆژان دچینن.

٢. ئەو بۆ قوتابخانێ دچیت.

٣. بەفرێ چیایێ گارە سپیکر.

٤. هۆشمەند بەری خوارنێ دەستێن خۆ دشۆت.

٥. مە ئاگرێ نەورۆزێ هەلکر.

راهێنان (٢)

ڤان ڤالاهییان پڕ بکە:

١. .... نیشتمانپەروەرم.

٢. رێڤەبەرێ............ قوتابییێن زیرەک خەلاتکرن.

٣. باپیرێ مە .... خۆش دبێژیت.

٤. کەوێ من .... دخوینیت.

٥. ئەز ل قوتابخانا............ دخوینم.

راهێنان (٣)

ئەڤ رستەیێن خوارێ پرسیارینە بکە راگەهاندن:

١. دباغچێ هەوەدا چەند جۆرێن گولان هەنە؟

٢. دایك چ ددەتە زارۆکی؟

٣. کەنگی جەژنا نەورۆزێ دهێت؟

٤. تە چەند خامە کڕین؟

٥. هەوە چەند گول چاندن؟

راهێنان (٤)

کارێ بۆری و نەبۆری و داخوازی ژڤان رستەیێن خوارێ بینەدەر:

١. بخوینەو سەرکەڤە.

٢. پۆلیسی تاوانبار گرتن.

٣. دلێری نابینا ژ جادێ دەربازکر.

٤. تو ئاڤێ بینە، ئەز دێ شیڤی لێنم.

٥. ئەز قوتابییان فێر دکەم.

راهێنان (٥)

جهناڤێن جودا ژ ڤان رستەیێن خوارێ بینەدەر:

١. ئەم هاتین سەرا هەوە بدەین، هوون ل مالێ نەبوون.

٢. ئەز گولان دچینمو ستریان هەلدکێشم.

٣. تو چیرۆکەکێ بۆ من بێژە.

٤. مە گەنم دوری.

٥. وان راستی گۆت لەوا مە باوەرکر.

راهێنان (٦)

ئـ – کورِ

ب– ئەو کورِ، ئەڤ کورِە

توژی ئەڤان ناڤان وەک نموونا (ب) لێبکە:

چەم، پۆل، کراس، سێڤ

راهێنان (٧)

هەر کارەکی ژڤان کاران درستەکێدا بکاربینە:

هلنگفت، رزی، ڤەدشێریت، درێژیت، بنڤن

راهێنان (٨)

ئـ– کورِ

ب– کورِێ من، کورِێ مە، کورِێ تە، کورِێ هەوە، کورِێ وی، کورِێ وێ، کورِێ وان.

توژی ڤان ناڤێن خوارێ وەك نموونا (ب) لێبکە:

باغ، هەسپ، قوتابخانە

ناڤەرۆک